

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JAKUB KRÍŽEK

**PRÁVNÍ POSTAVENÍ AMERIČANŮ JAPONSKÉHO PŮVODU V USA
V OBDOBÍ 2. SVĚTOVÉ VÁLKY**

**THE LEGAL STATUS OF JAPANESE-AMERICANS IN THE USA
DURING THE SECOND WORLD WAR**

PRAHA 2012

Vedoucí práce: Mgr. DAVID LABUS Ph.D.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Davidu Labusovi Ph.D. za účinnou metodickou, pedagogickou a odbornou pomoc a další cenné rady a připomínky při zpracování mé bakalářské práce.

V Praze dne

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou omezení občanských práv Američanů japonského původu, zejména na území západního pobřeží USA, v době druhé světové války. První část pojednává především o historickém kontextu a příčinách celého problému, dále následuje popis klíčových právních norem formujících postavení japonské menšiny v USA a způsobu jejich realizace. Poté jsou představena nejdůležitější rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v této záležitosti, včetně nejznámějšího případu týkajícího se japonských Američanů – Korematsu v. US. Práce také stručně pojednává o přehodnocení celé politiky diskriminace v 80. letech 20. století, které vyvrcholilo omluvou americké vlády a odškodněním zasažených občanů.

Klíčová slova: Američané japonského původu, 2. světová válka, právní postavení

ABSTRACT

This Bachelor's thesis deals with the issue of suspension of Japanese Americans' civil rights during the Second World War, particularly on the West Coast of the U.S. The first part focuses primarily on the historical context and reasons to the problem, followed by a description of key legal rules framing the legal status of the Japanese minority in the U.S. and a description of their practical implementation. Finally the most important U.S. Supreme Court Decisions in this matter are introduced, including the most famous case concerning the Japanese Americans – *Korematsu v. United States*. The thesis also discusses briefly the process of rethinking the entire policy of discrimination in 1980s, resulting into an official apology of the American government accompanied by provision of redress and reparation for affected citizens.

Key words: Japanese Americans, Second World War, legal status

OBSAH

ÚVOD	7
1. Historický kontext	8
2. Omezení občanských práv	11
2.1. Prezidentský dekret č. 9066	11
2.2. Vyhláška č. 1 generálporučíka DeWitta o vojenských újezdech	13
2.3. Další právní normy	14
2.3.1 Prezidentský dekret č. 9095 o zřízení Kanceláře správce cizineckého majetku	14
2.3.2 Vyhláška č. 2 generálporučíka DeWitta a změna politiky	15
2.3.3 Prezidentský dekret č. 9102 o zřízení Úřadu pro přesídlování v době války	15
2.3.4 Zákon č. 503 z roku 1942 a zákaz nočního vycházení	16
2.3.5 Příkazy k opuštění vojenských újezdů	17
3. Internace	18
3.1 Shromažďovací a relokační tábory	18
3.2 Zasažené skupiny obyvatel	20
3.3 Povolení k opuštění táborů	22
3.4 Japonští Američané a armáda	23
4. Soudní spory	24
4.1 Hirabayashi v. US	24
4.1.1 Argumenty soudu	25
4.1.2 Argumentace pana Hirabayashiho	26
4.1.3 Rozhodnutí soudu	27
4.2 Yasui v. US	28
4.3 Korematsu v. US	29
4.3.1 Pozadí případu	29
4.3.2 Přelíčení	30
4.3.3 Nesouhlasná stanoviska	32
4.4 Ex parte Endo	34
4.4.1 Obsah případu	35
4.4.2 Rozhodnutí	35
5. Ukončení internace	37
5.1 Cesta k ukončení internace	37
5.2 Vyhláška č. 21 generálmajora Pratta – konec DeWittových předpisů	38
5.3 Propuštění na svobodu	39

6. Přehodnocení internace v 80. letech a další vývoj	40
ZÁVĚR.....	43
POUŽITÁ LITERATURA.....	46

ÚVOD

Práce se zabývá právním postavením japonských Američanů ve Spojených státech za druhé světové války. Tato problematika je v české odborné literatuře zatím příliš neprobádaná a pohled na ni z axiologického hlediska se i v zahraničních publikacích dosti různí a v minulosti se značně měnil od naprostého bagatelizování celé otázky až po seriózní výzkumy snažící se přehodnotit události, ke kterým došlo v USA po japonském útoku na Pearl Harbor.

Vstup USA do konfliktu s Japonskem znamenal tehdy výrazný posun ve vztahu americké vlády k určitým skupinám obyvatel, zejména k těm japonského původu, oficiálně tehdy zdůvodňovaný potřebou efektivní obrany před nepřítelem. A v centru pozornosti této práce stojí přitom především vztah Spojených států a jejich vlastních občanů – japonských Američanů – lidí, kteří se na území USA narodili, hovořili plynule anglicky, v Japonsku často ani nikdy nebyli, přesto byli svojí vládou označeni za přívržence nepřátelského státu a nuceně deportováni do tzv. relokačních center, masových táborů, kde byli nuceni žít v improvizovaných podmínkách až do závěrečných etap války.

Cílem práce je popsat postupnou právní degradaci japonských Američanů z plnoprávných občanů až na zvláštní kategorii obyvatel, blížíci se něčemu, co bychom možná nazvali „cizinec s občanstvím“. První část práce se zabývá především historickým kontextem a příčinami celého problému, dále následuje popis klíčových právních norem formujících postavení japonské menšiny v USA, způsobu jejich realizace, a dále představení nejznámějších rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v této záležitosti, které byly vyneseny ještě před samotným ukončením internace a které jsou, nutno předem podotknout, dodnes mnohými považovány za jednu z vážných skvrn na jeho reputaci. Práce také stručně pojednává o přehodnocení celé politiky diskriminace v 80. letech 20. století, které vyvrcholilo omluvou americké vlády a odškodněním zasažených občanů.

Z hlediska pramenů práce vychází především ze zkoumání řady primárních zdrojů, kterými jsou na příslušných internetových portálech volně přístupné právní předpisy (zákony, nařízení, vyhlášky...) a soudní rozsudky amerického Nejvyššího soudu. Cenným zdrojem informací bylo dílo „*Race, Rights, and Reparation*“ autora Erica K. Yamamota, které se uceleně zabývá právní stránkou internace japonských Američanů, zejména interpretací rozsudků Nejvyššího soudu. Z hlediska lidských práv o problému rovněž pojednává volně dostupná zpráva americké Komise vyšetřující relokaci a internaci civilistů v době války

„*Personal Justice Denied*“, povinná literatura pro kohokoliv, kdo se právním postavením japonských Američanů za 2. světové války zabývá.

Naopak sociologický náhled nabízí kniha „*Lost and Found*“ od K. L. Ishizuky, ukazující uskutečnění daných předpisů v praxi a jejich působení na společnost. K tématice přistupuje spíše populárně-naučným způsobem, včetně zařazení obrazových materiálů jako dobových fotografií apod. Kořeny celého problému, stejně jako jeho dopady se zabývá dále kniha „*Democratizing the Enemy*“ autora jménem B. M. Hayashi, snažící se i o hlubší usouvztažení problému v kontextu tehdejší americké politiky. Stručný výčet použité literatury uzavírají „*Dějiny angloamerického práva*“ od prof. Kuklíka a doc. Seltenreicha, jejichž pasáže týkající se soudních procesů s japonskými Američany se pro mě staly hlavním zdrojem mého zájmu o tuto problematiku a impulzem k sepsání této práce. Seznam všech zdrojů je uveden v jejím závěru.

1. Historický kontext

Japonci přicházeli do USA po otevření své země v polovině 19. století a usazovali se především na západním pobřeží Spojených států – většina jich žila v oblasti Kalifornie. Velký počet Japonců žil rovněž na Havajských ostrovech, které však v této době ještě nepatřily (formálně) k USA a stojí proto mimo pozornost této práce. Celkově žilo před bitvou o Pearl Harbor v USA asi 120 000 lidí japonského původu, přičemž asi dvě třetiny z nich už se narodily na americké půdě a měly tedy americké občanství.¹ Nutno podotknout, že ačkoli se toto číslo může jevit vzhledem k rozloze Japonska jako vysoké, ve Spojených státech to nebylo ani 0,1% celkové populace.

Tato menšina byla společně s ostatními Asiaty předmětem diskriminace ze strany většinového obyvatelstva i státu jako takového. To se projevovalo i na možnosti získat americké občanství. Aby se cizí státní příslušník mohl stát americkým občanem, musel projít tzv. naturalizací. Podle zákona z roku 1790 se tato naturalizace týkala pouze „*svobodných bílých osob*“, od roku 1870 i lidí s africkými kořeny. Asiaté nespádali ani do jedné skupiny, a

¹ HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s., str. 60

tak nemohli jakožto imigranti získat americké občanství. Teprve od roku 1943 získali výjimku Číňané, později Indové a Filipínci, ostatní Asiaté, a tedy i Japonci, až v roce 1952.²

Americké právo preferuje při určování občanství narozených dětí tzv. zásadu *ius soli*, na rozdíl od evropské (kontinentální) tradice *ius sanguinis*. Na základě tohoto „práva půdy“ děti narozené cizincům na americkém území získávají i státní občanství, a to se týkalo i Japonců. Dva klíčové imigrační zákony z roku 1907 a roku 1924 nicméně zastavily možnost přílivu nových japonských imigrantů do USA. Ve Spojených státech tak vznikly dvě poměrně jasně (rokem 1924) vymezené generace lidí japonského původu: Issei (一世) – neboli první generace lidí bez am. občanství, a Nisei (二世) – čili generace druhá, obyvatelé narození již ve Spojených Státech a mající i jejich občanství. Pro účely této práce rozumíme termínem „japonští Američané“ pouze ty osoby s japonskými kořeny, které zároveň měly i americkou státní příslušnost, a byly tedy Američany *de iure*, (t.j. vykládáme tento termín restriktivně).

7. prosince 1941 podniklo Japonsko překvapivý útok na Pearl Harbor. Tento akt jednostranné agrese sjednotil postoj americké společnosti a urychlil přípravy na vstup USA do války.³ Dopady na postavení japonské menšiny v USA byly nedozírné. Po útoku na Pearl Harbor se její situace pochopitelně ještě více zhoršila, a to jak co se týkalo přístupu americké vlády k ní, tak samotného postoje veřejnosti. Např. jisté kalifornské holičství nabízelo údajně „*Holení pro Japončičky zdarma*“, s dodatkem že „*neodpovídá za nehody*“. Guvernér státu Idaho zase proslul výrokem: „*Nejlepším řešením by bylo poslat je všechny zpátky do Japonska a pak celý ostrov potopit. Žijí jako krysy, množí se jako krysy a chovají se jako krysy.*“⁴

O tom, že veřejnost nebyla japonským Američanům příliš nakloněna, svědčí i úryvky z dobových novin týkající se relokačních táborů, kde byli později japonští Američané internováni. Los Angeles Herald Express 13. listopadu 1944, tedy v době, kdy už se internace chýlila pomalu ke konci, mimo jiné publikoval článek, ve kterém stálo, že doslova: „*Kalifornie už nikdy nechce, aby se Japka vrátili... Vzpomínka na naše skvělé americké*

² YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 36

³ REISCHAUER, E. O. – CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2003. 443 s., str. 260

⁴ TINDALL, G. B. – SHI, D. E. *Dějiny Spojených států amerických*. 5. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2008. 904 s., str. 611

chlapce, kteří zemřeli v rukou Japonců – vzpomínka na Pearl Harbor – vzpomínka na zradu těch Japonců, kteří tu s námi žili, ale svou věrnost přísahali národu divochů, to je důvod, proč tu Japka nechceme.“⁵

Ve společnosti se zkrátka vytvořila široce sdílená představa, že Japonci působí v Americe jako podvratný živel a že si i přes to, že někteří z nich mají americké občanství, nadále zachovávají věrnost zemi svého původu a japonskému císaři. To měl dokazovat fakt, že mnozí nadále udržovali kontakt se svou zemí, či se sdružovali v různých japonských spolcích nebo posílali své děti do škol, kde se vyučovala japonština.

Pro širokou veřejnost i mnohé vojenské důstojníky (včetně hlavního zastánce internace generálporučíka DeWitta – viz níže) splývaly pojmy jako národnost, kultura či loajalita v jedno, což bylo mnohdy v rozporu s tím, co pozorovali později velitelé v internačních táborech, nebo tvrdily poznatky tehdejších kulturních antropologů v čele s Franzem Boasem či Ruth Benedictovou.⁶ Z jejich výzkumů totiž vyplývalo, že mezi těmito pojmy je třeba důsledně rozlišovat. V mnoha situacích (ať už při terénním výzkumu antropologů přímo v relokačních táborech, nebo v armádě, kam nastoupila i řada osob japonského původu), se totiž ukázalo, že mnozí japonští Američané jsou svojí zemi loajální a vazby na zemi původu svých rodičů či prarodičů již nepocítují či jen velmi slabě. Nehledě na to, že i kdyby je pocítovali, toto samo o sobě nemůže být posuzováno jako právní skutečnost, formující něčí právní postavení. Tou by se mohl stát teprve projev takového smýšlení navenek např. ve formě určité protistátní činnosti.

Ve skutečnosti nenajdeme žádnou ucelenou studii z doby před vydáním protijaponských předpisů, o kterou by americká vláda mohla opřít svůj postup a ospravedlnit tak internaci. Mnohé vůdčí osobnosti na klíčových postech se tak při svém rozhodování o internaci japonských Američanů řídily spíše intuicí a v tehdejší americké společnosti obecně rozšířeným protijaponským naladěním.

V pozdějších soudních procesech s japonskými Američany, nesouhlasícími se svou internací, byl přesto často zdůrazňován obranný účel celého programu relokačních center, především jeho prospěšnost pro prevenci sabotáží a špionáže. Strach z japonského špionážního programu byl v amerických vládních kruzích cítit už před válkou a byl jedním

⁵ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 11

⁶ HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s., str. 16

z hlavních motorů nevraživosti mezi oběma zeměmi.⁷ Co se týče podloženosti těchto obav, je nicméně nutno podotknout, že po bitvě o Pearl Harbor nebyl zaznamenán žádný odhalený případ protistátní činnosti ze strany japonských Američanů a i před ní byly špionážní incidenty ojedinělé a ani zdaleka se jejich počet nepřibližoval počtu případů špionáže ze strany obyvatel německého či italského původu, kteří byli však celou politikou vysídlování a umístění do shromažďovacích táborů zasaženi jen minimálně.⁸

Celkově lze tedy shrnout, že rasové předsudky americké veřejnosti, stejně jako představitelů veřejné správy byly vůči japonskému etniku v 1. polovině 20. století velmi silné a tato společenská atmosféra se stala hlavním ideovým zdrojem právních předpisů formujících postavení japonských Američanů v době druhé světové války.

2. Omezení občanských práv

2.1. Prezidentský dekret č. 9066

V reakci na překvapivý útok Japonska na Pearl Harbor 7. prosince 1941 podepsal 19. února následujícího roku prezident Roosevelt klíčový dokument týkající se právního postavení japonských Američanů, dekret č. 9066 (*Executive Order 9066*), kterým zmocnil ministra války, aby vymezil v některých oblastech tzv. vojenské újezdy (*military areas*).⁹ Tento dekret byl vydán jakožto prováděcí předpis (podzákonný právní akt) k zákonu z 20. dubna 1918 ve znění pozdějších předpisů z let 1940 a 1941, týkajícího se národní bezpečnosti v době války. Dekret je uvozen odůvodněním, že úspěšné vedení války vyžaduje užití všech možných způsobů ochrany proti špionáži a proti sabotáži směřující proti zařízením sloužícím k národní obraně, tak jak jsou definovány ve výše zmíněném zákonu.

V dekretu prezident zmocňuje ministra války (event. příslušné důstojníky americké armády, na které ministr války svou pravomoc přenesl), aby pokud to bude považovat za nutné, stanovil hranice vojenských újezdů, ze kterých mohou být vyloučeny všechny nebo jen

⁷ EVEREST-PHILLIPS, Max. The Pre-War Fear of Japanese Espionage: Its Impact and Legacy. *Journal of Contemporary History*. Sage Publications, Ltd. April 2007. Vol. 42, No. 2, str. 243-265

⁸ HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s., str. 38

⁹ Prezident USA byl (a je) oprávněn vydávat tyto svého druhu vládní nařízení na základě vágního zmocnění v americké ústavě, v článku II., oddílu 1., větě první: „*Výkonná moc přísluší prezidentu Spojených států amerických*“, a dále v článku II., oddílu 3., větě třetí: „*(prezident) pečuje o to, aby zákony byly svědomitě plněny*.“

některé osoby, a v rámci kterých o právu konkrétních osob na pobyt v nich může rozhodovat ministr války nebo příslušný důstojník. Ministr války je dále oprávněn poskytnout osobám, které byly z vojenských újezdů vyloučeny, potřebnou stravu, přístřeší apod., stejně jako provádět další nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti, včetně nasazení ozbrojených složek, to vše dle vlastního uvážení.¹⁰

Ze znění dekretu je zřejmé, že mohl být aplikován na kohokoli, kdo by se zdržoval v oblasti vojenského újezdu, ať už patřil mezi jeho obyvatele či nikoliv. Zajímavé je, že nejsou zmíněny žádné konkrétní skupiny osob, dokonce není ani naznačeno, které osoby mohou být za jistých okolností z nových vojenských újezdů vyloučeny. O to širší pochopitelně bylo zmocnění příslušných vojenských důstojníků, kteří tak měli velice rozsáhlou diskreční pravomoc libovolně přemísťovat obyvatelstvo v různých částech země. Nutno zdůraznit, že tuto novou pravomoc získali na základě pouhého vládního nařízení či dekretu prezidenta, nikoliv na základě samotného zákona o bezpečnosti schváleného Kongresem, který s žádným podobným zásahem do svobody pobytu amerických občanů nepočítal. V praxi ovšem nešlo o žádné „obecné“ zmocnění a dekret se týkal téměř výhradně obyvatel japonského původu.

Dekret se však vztahoval i na osoby jiných národností, tedy především příslušníky tzv. nepřátelských národů – Němce a Italy, nicméně jejich počty zdaleka nedosahovaly počtu zasažených Japonců a japonských Američanů. Po tomto dekretu následovaly další, prováděcí předpisy vydané vojenskými důstojníky. Již 20. února 1942 ministr války Henry Stimson pověřil generálporučíka Johna L. DeWitta (1880-1962), který se později stal hlavním hnacím motorem celé politiky vedené vůči japonským Američanům, aby dekret prezidenta Roosevelta provedl.¹¹ Sledujeme tak další postupnou delegaci a deformaci legislativní pravomoci na nižší a nižší složky americké vlády – od zákona přes dekret prezidenta a nařízení ministra až k „pouhému“ generálporučíkovi, nikým nevolené osobě, která získala pravomoc rozhodovat o životech desítek tisíc lidí.

¹⁰ *Our Documents - Transcript of Executive Order 9066: Resulting in the Relocation of Japanese (1942)* [online]. [cit. 2011-8-11]. URL: <<http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=74&page=transcript>>

¹¹ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.cr.nps.gov/history/online_books/personal_justice_denied/chap3.htm>

2.2 Vyhláška č. 1 generálporučíka DeWitta o vojenských újezdech

Generálporučík J. L. DeWitt vydal na základě zmocnění v dekretu č. 9066 vyhlášku č. 1 dne 2. března 1942, určenou obyvatelům Kalifornie, Arizony, Oregonu a Washingtonu a veřejnosti obecně. Odvolává se v ní na již dříve (těsně po útoku na Pearl Harbor) vymezený obranný pás území na západním břehu USA, který zahrnoval v podstatě celé západní pobřeží Spojených států, které kvůli své zeměpisné poloze by bylo nejvíce zasaženo případným hrozícím útokem ze strany Japonska (viz Příloha č. 1). Existovala obava, že japonské obyvatelstvo, které v této oblasti žilo, nebude dostatečně loajální vůči americké vládě a invazi nepřátel by mohlo podpořit. Ve vyhlášce se přímo hovoří o tom, že tato oblast je předmětem špionáže a sabotáže ze strany nepřátelských národů, což vyžaduje přijetí nezbytných ochranných opatření.¹²

Na základě zmocnění v dekretu č. 9066 pak generálporučík mění toto území na vojenský újezd, což mu má umožnit využívat nových pravomocí svěřených mu v prezidentském dekretu a moci přikázat některým osobám, aby jej opustily. Samotná zóna se pak dělila ještě na další podoblasti vymezené opět geograficky.¹³ Pro představu, hlavní ochranný pás – vojenský újezd č. 1, zasahoval asi 160 km od pobřeží do amerického vnitrozemí a zahrnoval západní část států Oregon a Washington, celou Kalifornii a jižní část Arizony. Vojenský újezd č. 2 zahrnoval zbytek území těchto států.¹⁴

Tato vyhláška generálporučíka DeWitta je důležitá i z toho důvodu, že poprvé blíže určuje osoby, na které se má vztahovat dekret č. 9066 prezidenta Roosevelta. Ukládá povinnost všem cizincům z Japonska, Německa a Itálie, stejně jako Američanům japonského původu (nikoli však již analogicky občanům německého či italského původu), kteří obývají území vojenského újezdu č. 1, aby v případě změny bydliště tuto skutečnost nahlásili nejpozději den předem příslušnému úřadu.¹⁵ Obdobná omezení svobody pohybu sice existovala pro příslušníky cizích nepřátelských států už předtím, ale na základě této vyhlášky

¹² *Public Proclamation No. 1 – Wikisource* [online]. Last Modified: 1 October 2010, at 02:57. [cit. 2011-8-11]. URL: <http://en.wikisource.org/wiki/Public_Proclamation_No._1>

¹³ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.cr.nps.gov/history/online_books/personal_justice_denied/chap3.htm>

¹⁴ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 100

¹⁵ *Public Proclamation No. 1 – Wikisource* [online]. Last Modified: 1 October 2010, at 02:57. [cit. 2011-8-11]. URL: <http://en.wikisource.org/wiki/Public_Proclamation_No._1>

byli poprvé zasaženi i američtí občané japonského původu, tedy lidé jen s nepřímou (a dosti pochybnou) vazbou na nepřátelský stát, definovaní pouze na základě národnosti svých rodičů.

Do budoucna se navíc počítalo s úplným vystěhováním veškerého japonského obyvatelstva z pobřežní oblasti, což v samotné vyhlášce ještě zmíněno není, a k čemuž na úplném počátku měla sloužit tzv. politika „dobrovolného“ vystěhování, ke kterému generálporučík DeWitt osoby japonského původu od počátku vyzýval.¹⁶ To však poněkud odporovalo logice věci, pokud zvážíme, že důvodem měla být prevence sabotáže a špionáže. Dosud relativně koncentrované japonské obyvatelstvo by se tak začalo v praxi rozptylovat po celých Spojených státech. Jestliže je někdo podle vlády nebezpečný v jednom americkém státě, dalo by se logicky vyvozovat, že bude stejně nebezpečný ve státě sousedním. Japonští Američané navíc měli za dané situace jen velmi malou šanci, že by se jim podařilo prodat jejich domy či pole v místech, kde žili, za odpovídající cenu a mít tak prostředky začít život jinde.

2.3 Další právní normy

2.3.1 Prezidentský dekret č. 9095 o zřízení Kanceláře správce cizineckého majetku

Prezident Roosevelt vydal 11. března 1942 další dekret, č. 9095, jakožto prováděcí předpis k zákonu o Obchodování s nepřitelem z 6. října 1917 ve znění pozdějších předpisů, zejména jeho novelizace z roku 1941. Tento dekret zřizuje v rámci Úřadu pro krizové řízení, který sám spadal do prezidentské administrativy, novou Kancelář správce cizineckého majetku (*Alien Property Custodian*).

Na tento úřad byly delegovány poměrně široké pravomoci, týkající se správy majetku nepřátelských států (tj. Itálie, Německa a Japonska) nebo jejich státních příslušníků. Tímto způsobem došlo i ke zmrazení finančních prostředků mnohých cizinců, což mělo za následek mimo jiné i to, že se takové osoby nemohly z vojenských újezdů samy včas vystěhovat.¹⁷ Zde je třeba si uvědomit, že v této době bylo celkem běžné, že v rámci jedné rodiny žili jak cizinci, tedy lidé bez občanství USA, *de iure* Japonci, tak již jejich potomci, *de iure* Američané, a tak tento právní předpis nepřímou zasahoval i je.

¹⁶ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 101

¹⁷ *Franklin D. Roosevelt: Executive Order 9095 Establishing the Office of Alien Property Custodian* [online]. [cit. 2011-8-12]. URL: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16232#axzz1RRtXCCpq>>

2.3.2 Vyhláška č. 2 generálporučíka DeWitta a změna politiky

16. března 1942 byly vytyčeny na základě vyhlášky č. 2 generálporučíka DeWitta další vojenské újezdy, tentokrát ve státech Nevada, Montana, Utah a Idaho. Mezitím bylo rovněž rozhodnuto, že pro neefektivnost programu na dobrovolné přesídlení japonských Američanů bude nutné přikročit k nucenému odsunu za asistence americké armády.

Generálporučík DeWitt při tom poznamenal: *„Japonský národ je nepřátelským národem, a ačkoli mnozí příslušníci druhé a třetí generace japonské menšiny se narodili na půdě Spojených států a mají tudíž občanství a stali se amerikanizovanými, rasové napětí je tím nijak nezředitelné. Tvrdit opak je stejné jako očekávat, že děti narozené bílým rodičům na japonské půdě jsou plně odevzdány Japonsku a jsou připraveny k boji, a pokud to bude nutné, padnou pro Japonsko ve válce proti zemi svých rodičů.“*¹⁸

V politice vůči japonským Američanům tak nastal důležitý zvrat – kromě rozšíření pole působnosti vojenských důstojníků o nová území nyní mělo dojít k již povinným přesunům obyvatel, což už byl jen předstupeň následné internace.

2.3.3 Prezidentský dekret č. 9102 o zřízení Úřadu pro přesídlování v době války

Zásadního významu pro další vývoj byl i dekret prezidenta Roosevelta č. 9102 ze dne 16. března 1942, kterým se zřizuje v rámci Úřadu pro krizové řízení nový Úřad pro přesídlování v době války (*War Relocation Authority – WRA*), v jehož čele má stát ředitel jmenovaný přímo prezidentem USA. Do této funkce byl dosazen mladší bratr budoucího prezidenta D. D. Eisenhowera, Milton S. Eisenhower. Nutno podotknout, že ten nebyl radikálnímu postupu vůči japonským Američanům nijak zvlášť nakloněn.

Do jeho pravomocí spadalo: 1) zajistit vystěhování pro stát nespolehlivých osob z prostor vojenských újezdů, které je zde označováno jako dosl. „evakuace“, (což pochopitelně činil ve spolupráci s generálporučíkem DeWittem); 2) umožnit těmto osobám, ale jen pokud to bude možné a žádoucí, aby byly zaměstnány (díky vágní formulaci předpisu v podstatě již předem vyloučená možnost, řadící toto ustanovení k slovní vatě); a mimo jiné také 3) vydávat příkazy nezbytné k provedení programu evakuace.¹⁹ Jako ostatně i u předešlých dekretů prezidenta Roosevelta, ani zde nenajdeme konkrétní zmínku o tom, kdo

¹⁸ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL:

<http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap2.htm>

¹⁹ *Franklin D. Roosevelt: Executive Order 9102 Establishing the War Relocation Authority* [online]. [cit. 2011-8-11]. URL: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16239#axzz1UjG68qN2>>

jsou vlastně ony osoby, které mají být vystěhovány, dikce dekretu má však očividně na mysli především cizince a japonské Američany, což ukázala také jeho následná realizace.

Ředitel Úřadu pro přesídlování měl rovněž spolupracovat s Kanceláří správce cizineckého majetku v otázkách majetku vysídlovaných osob, a pravidelně o své činnosti informovat prezidenta USA. Hlavním smyslem celého dekretu bylo tedy vytvořit úřad, který by sloužil jako nástroj k dohledu nad budoucím programem relokačních center. Tento úřad měl v budoucnu převzít dohled nad „evakuovanými“ osobami od armádních shromažďovacích center (viz níže).

2.3.4 Zákon č. 503 z roku 1942 a zákaz nočního vycházení

Kongres přijal 21. března 1942 stručný, ale přesto velmi důležitý zákon č. 503, jehož hlavním cílem bylo poskytnout legální bázi pro trestání porušování předpisů v rámci vojenských újezdů. Každému, kdo by neuposlechl výzvy k opuštění vojenského újezdu, nebo z něj naopak přes zákaz vycestoval, nebo porušil jiné nařízení platné v jeho prostorách, hrozila pokuta nebo vězení až do 1 roku (event. obojí). Exekutivní i legislativní složka státní moci tak po přijetí tohoto zákona stály obě shodně za budoucím programem „evakuace“.²⁰

Omezování dalších občanských svobod pak přišlo vzápětí. Konec března 1942 představuje zlomový okamžik, který zásadně ovlivnil právní postavení japonských Američanů na následující 3 roky, a to nejen z hlediska bezprecedentnosti právních norem, které v tomto krátkém období byly vydány, ale i z toho důvodu, že se ohledně těchto předpisů před americkým Nejvyšším soudem odehrály i čtyři nejznámější případy procesů s japonskými Američany – s G. Hirabayashim, M. Yasuim, F. Korematsuem a M. Endo.

Dne 24. března vydává generálporučík DeWitt už v pořadí 3. vyhlášku, určenou obyvatelům všech 8 států, ve kterých byly dosud vymezeny vojenské újezdy, a veřejnosti obecně. Vztahovat se má opět pouze na příslušníky nepřátelských států a japonské Američany (výslovně zmíněné jako „*all persons of Japanese ancestry*“). Vyhláška stanovuje zákaz nočního vycházení těchto osob, a to od 8. hodiny večerní do 6. hodiny ranní, a to se stručným odůvodněním, že současná situace si zkrátka vyžaduje zavedení určitých přísnějších pravidel pro některé skupiny obyvatel. Avšak i mimo tuto dobu se mají tito lidé zdržovat v zásadě pouze na třech možných místech: ve svém bydlišti a 5 km od něj, na místě svého pracoviště,

²⁰ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 101

nebo na cestě mezi domovem a prací.²¹ Došlo tedy k otevřené diskriminaci právoplatných amerických občanů, a to na základě jejich původu, a se zjevnou asymetrií vzhledem k Američanům italského a německého původu, na které se tyto předpisy již nevztahovaly, což lze dovodit argumentem *per eliminationem* z formulace vyhlášky: jsou zmíněni výslovně cizinci z nepřátelských zemí a japonští Američané, tedy nikdo další.

Osobám, které by toto nařízení porušily, hrozilo vyhoštění z prostor vojenského újezdu a dále trestní sankce. V případě cizinců dokonce bylo možné okamžité zatčení. Výslovně japonským Američanům je zde pak zakázáno vlastnit střelné zbraně, munici, bomby a další vojenský materiál, včetně zařízení, které lze použít ke špionáži (signální zařízení, fotoaparáty a další), opět pod hrozbou trestní sankce, stanovené ve výše zmíněném zákoně č. 503 z 21. března 1942.

2.3.5 Příkazy k opuštění vojenských újezdů

Během posledního březnového týdnu začíná rovněž generálporučík DeWitt vydávat příkazy k vystěhování některých skupin osob z vojenských újezdů (*Civilian Exclusion Orders*) na základě dekretu prezidenta Roosevelta č. 9066. Těchto příkazů bylo velké množství a vztahovaly se vždy na určitou přesně vymezenou oblast v rámci vojenských újezdů, tak jak byly vymezeny vyhláškami č. 1 a č. 2. Byly vyvěšovány na veřejných místech a obsahovaly pokyn k „evakuaci“, tedy vystěhování z ohrožené oblasti, osob japonského původu, a to jak cizinců tak necizinců.

Samotnému vystěhování většinou předcházela povinná registrace v předem stanovených dnech (časovém rozmezí) u tzv. stanic pro kontrolu občanů (*Civil Control Station*), zvláštních úřadů, které měly za úkol: za prvé podávat další informace o evakuaci – zejména bylo daným lidem sděleno, kdy proběhne transport z jejich domovů. Za druhé měly poskytnout služby týkající se cenného majetku vystěhovávaných osob (uskladnění zejména velkých kusů nábytku atd.) a poskytovat dočasné ubytování japonským rodinám. A konečně zajišťovat převoz osob a omezeného množství osobního majetku (oblečení apod.) do místa nového dočasného pobytu, čímž se myslela tzv. shromažďovací centra (viz níže). Postačilo, pokud se u stanice pro kontrolu občanů přihlásila pouze hlava rodiny či osoba, která vlastnila většinu rodinného majetku apod.²²

²¹ *Public Proclamation No. 3 of the U.S. Army Concerning Americans of Japanese Ancestry* [online]. [cit. 2011-8-12]. URL: <http://www.corvalliscommunitypages.com/camppublic_proclamation_no_3.htm>

²² *Exclusion Order No. 34* [online]. [cit. 2011-8-12]. URL: <<http://www.hsp.org/node/2767>>

Obecně se pak evakuací týkala vyhláška č. 4 z 27. března 1942 generálporučíka DeWitta, která stanovila zákaz opuštění vojenského újezdu č. 1, a to za žádných okolností, do doby, než to příslušné nařízení dovolí nebo přímo přikáže.²³ Tím bylo také definitivně potvrzeno, že politika „dobrovolného vystěhování“ selhala, a že teď přijde na řadu nucená „evakuace“. Občané japonského původu se tedy ocitli doslova v pasti a nezbylo jim v této oblasti než pasivně čekat na to, až na ně přijde řada. Co se týká osobních věcí, ve vyhláškách stál většinou pokyn pro „evakuované“ vzít s sebou majetek nezbytný pro každodenní život, zejména oblečení, nádobí, povlečení a toaletní potřeby, žádný jiný majetek, zvláště takový, který nebyl snadno přenosný, si s sebou vzít nemohli.

3. Internace

3.1 Shromažďovací a relokační tábory

Problém spočíval v tom, že „evakuací“ se nemělo na mysli, že rodiny budou prostě přestěhovány do nových domovů, ačkoli i to by pochopitelně byl značný zásah do osobních svobod. Dočasným ubytováním se v příkazech k vystěhování měly na mysli tzv. shromažďovací střediska (*Assembly Centers*), která sama byla předstupněm k dalšímu stěhování do tzv. relokačních center/táborů (*Relocation Centers*). Tato střediska se někteří autoři zabývající se japonskou internací za druhé světové války nebojí označovat za americké koncentrační tábory, a slovo relokační v jejich názvu berou jako pouhý eufemismus – viz např. autory píšící o této problematice – A. Bosworth, R. Daniels, R. Drinnon či K.L. Ishizuka a další.²⁴

Takové pojmenování se však jeví spíše ne příliš vhodným, ba dokonce ideologicky zabarveným, a spíše vyjadřuje hodnotový postoj mluvčího k těmto „střediskům“, než jejich skutečnou charakteristiku. Nejde totiž o význam slovesa koncentrovat – ke shromažďování skupin obyvatel na předem daných místech tu skutečně docházelo – ale o to, že tento pojem je pevně spojován s Německem a jeho rasovou politikou. Paralela s evropským židovským obyvatelstvem se sice nabízí, ale obě problematiky spolu přes vnější podobnost nesouvisí a

²³ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.cr.nps.gov/history/online_books/personal_justice_denied/chap3.htm>

²⁴ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 9

překládat pojem „*relocation center*“ jako „koncentrační tábor“ či oba pojmy považovat za zaměnitelné by bylo zavádějící. Mnohem vhodnějším se proto jeví spojení „relokační centrum“, či kompromisní „relokační tábor“ nebo „internační tábor“.

Relokační centra v praxi by se dala nejlépe charakterizovat jako ostnatým drátem oplocené japonské kolonie na americkém území. Často zde existovaly školy, nemocnice, vlastní noviny... Jelikož celá politika internace jevila poměrně dost rysů improvizovaného zásahu, nejiný charakter měly často i samotná relokační a před nimi shromažďovací centra. Ta shromažďovací vznikala na nejrozmanitějších místech, často na sportovištích, stadionech, hřištích, či na místě pouťových atrakcí. Takto adaptováno k novému účelu bylo např. i dostihové závodiště Santa Anita v Kalifornii na podzim 1942, které po krátkou dobu sloužilo jako shromažďovací centrum až pro 18 000 lidí.²⁵

Během pobytu japonských Američanů ve shromažďovacích centrech bylo po celém území USA vytvořeno několik relokačních táborů, do kterých byli následně sestěhováni. Zde byli nuceni žít v často nevyhovujících podmínkách v improvizovaných dřevěných chatkách o rozměrech 6x30-35 m, dělených na jednotlivé pokoje o rozměrech 6x5-8 m. V každém pokoji bydlela 1 nebo 2 rodiny, a to i v případech, kdy taková rodina byla poměrně početná.²⁶

Zatímco shromažďovací centra podléhala Úřadu pro civilní kontrolu v době války (*Wartime Civil Control Administration – WCCA*), která spadala pod vojenské velení na západním pobřeží USA, dohled nad relokačními centry vykonávaly dvě instituce. Jednak to byl Úřad pro přesídlování v době války (*War Relocation Authority – WRA*) zřízený na základě prezidentského dekretu č. 9102 (viz výše), v čele s Miltonem Eisenhowerem, kterého později vystřídal Dillon Myer. Pod jeho působnost spadalo celkem zhruba 80 000 lidí. Dalších více než 30 000 lidí pak podléhalo Kanceláři pro záležitosti indiánů, kterou tehdy vedl John Collier – jednalo se o dva tábory v Arizoně, první, které byly založeny.²⁷

Mimo shromažďovací a relokační centra existovaly ještě zvláštní internační tábory v užším slova smyslu, které sloužily k zadržení nebezpečných lidí, kteří byli považováni za

²⁵ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 71

²⁶ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <
http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap6.htm>

²⁷ HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s., str. 1

vůdčí postavy v japonsko-americké komunitě, a rovněž níže zmíněných asi 2300 osob deportovaných z Latinské Ameriky, majících japonské kořeny.²⁸

3.2 Zasažené skupiny obyvatel

Samotné vyčíslení počtu obětí internace není snadné, což je způsobeno tím, že se nejednalo o jednorázový akt, ale spíše o určitý proces, kdy příkazy k přesunu do táborů přicházely pro různé oblasti postupně, navíc i mezi relokačními centry docházelo k přesunům atd. Celkově se ale má za prokázané, že se internace dotkla přibližně 120 000 lidí, přičemž zhruba 90 000 si navíc prošlo oněmi počátečními shromažďovacími centry, kolem 20 tisíc se týkala tzv. „přímá evakuace“, tedy rovnou do relokačního tábora bez předchozího pobytu v shromažďovacím centru, asi 2000 lidí přešlo do relokačních center z tzv. detenčních či zadržovacích táborů (improvizovaných středisek, které byly v některých případech použity pro cizí státní příslušníky). Statistiku uzavírá téměř 6000 dětí narozených přímo v relokačních táborech.²⁹

Internace nezasáhla pouze japonské Američany žijící na západním pobřeží USA, ale velkou měrou také ty, kteří žili na Havaji a Aljašce, (které v této době ještě neměly status amerického státu), a dále překvapivě i obyvatele Latinské Ameriky. Více než 2200 lidí japonského původu bylo deportováno z latinskoamerických zemí (hlavně Peru) a internováno v USA, které se zavázaly (i vzhledem ke svému tehdejšímu vlivu v Jižní a Střední Americe) jich omezený počet přijmout, zřejmě s cílem použít je jako rukojmí na výměnu za Američany držené v Japonsku, což později bylo v případě některých z nich realizováno. Tito obyvatelé nebyli sice japonskými Američany, po válce měli status ilegálních cizinců, vláda Peru jim však odepřela možnost návratu do země – řada z nich pak nakonec byla nuceně deportována do válkou zničeného Japonska, jiní ale získali v 50. letech americké občanství.

V případě Havajských ostrovů, tehdy ještě nikoli formální součástí Spojených států *de iure*, naopak došlo k absurdní situaci – v této državě USA žilo procentuálně vůbec nejvíce lidí japonského původu ze všech amerických teritorií, v rámci Havajských ostrovů dokonce tvořili až třetinu veškerého obyvatelstva. Byla to také oblast, která byla Japonskem přímo napadena. Přesto zde internace nedosahovala zdaleka takových rozměrů jako na pevnině a týkala se

²⁸ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 195

²⁹ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap6.htm>

pouze některých selektivně vybraných obyvatel, z nichž někteří byli vězněni přímo na ostrovech, jiní v USA.³⁰ Jakkoli obě problematiky – tedy právní postavení japonských Američanů v USA a situace na Havaji – spolu jistě úzce souvisí, podrobné zkoumání poměrů na Havajských ostrovech překračuje zadání i rozumný rozsah této práce a vyžadovalo by si další podrobný exkurz ohledně předpisů formujících jejich postavení, neboť celá bezpečnostní politika tam byla pojata odlišně a na základě jiných právních norem.

Internace se týkala pochopitelně také samotných japonských státních příslušníků, většinou přistěhovalců do USA v první generaci, kteří nemohli získat americké státní občanství, neboť to neumožňovala tehdejší právní úprava (viz výše). Rovněž byli zasaženi němečtí a italscí státní příslušníci, jakož i jejich potomci narození již na americké půdě a mající občanství Spojených států. Počet italských a zvláště německých Američanů však dosahoval natolik velkých čísel, že ani kdyby americká vláda chtěla přistupovat ke všem třem etnikům rovnocenně, nebylo by to dost dobře proveditelné. Počet uvězněných německých Američanů se odhaduje asi na 10 000, italských bylo ještě méně. Jejich zadržení probíhalo na základě některých předpisů týkajících se i japonských Američanů (zvláště prezidentské dekrety), jiné byly vydávány speciálně pro ně. V případě cizích státních příslušníků byly už před bitvou o Pearl Harbor vydávány zvláštní zákony omezující zejména jejich svobodu pohybu. Tyto a další předpisy však vzhledem k vymezení tématu nejsou předmětem této práce.

Poněkud překvapivě nebyl ze strany internovaného obyvatelstva zaznamenán nějaký přílišný odpor. Jejich přístup asi nejlépe vystihuje často citovaná fráze – *šikata ga nai* (仕方がない) – dosl. „nedá se nic dělat“. Řada z nich chápala své postavení jako důsledek války s Japonskem a až na malé procento těch, kteří se odmítli řídit protijaponskými předpisy, či se domáhali svých práv u soudu, většina zachovávala rezignovaný postoj. Nelze ani podceňovat již zmiňované a ve společnosti rozšířené protijaponské nálady, které v některých případech ohrožovaly tuto komunitu i na životě. Řada lidí tak brala relokační centra i jako úkryt před nepřátelskými útoky. Jiní doufali, že budou-li spolupracovat a nebudou dělat problémy, budou snad brzy propuštěni na svobodu.³¹

³⁰ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 74

³¹ HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s., str. 86

3.3 Povolení k opuštění táborů

19. května 1942 vydal generálporučík DeWitt Nařízení o omezení práv civilistů č. 1 (*Civilian Restrictive Order*), které navazuje na jeho předchozí vyhlášky č. 1 a č. 2, které vymezují na západním pobřeží USA vojenské újezdy. Toto nařízení stanovuje povinnost zadržených osob zdržovat se pouze v mezích shromažďovacích či relokačních táborů, pokud jim není výslovně povoleno tato střediska opustit. Takové povolení musí obsahovat přesné datum a čas odchodu z tábora a stejně tak přesný čas návratu, stejně jako důvody, pro které bylo vydáno.

Později mohly být vydávány i propustky na dobu neurčitou, z přesně stanovených důvodů. První úřední předpis, který stanovoval postup pro udělení propustky, byl vydán 20. července 1942. Bylo v něm stanoveno, že japonský Američan, který nikdy nepobýval v Japonsku a neměl japonské vzdělání, mohl opustit relokační centrum, pokud prokázal, že má možnost pracovat na místě, které leželo mimo vojenské újezdy. Existovala právní fikce, že ačkoli propuštěn, takový člověk zůstává nadále „v nepřímém zadržení“ a povolení tábor opustit může být kdykoli odvoláno.³²

Dopisem z 11. srpna 1942 rovněž přenesl generálporučík DeWitt pravomoc udělovat propustky z relokačních táborů na Úřad pro přesídlování v době války (WRA). Předpisy a podmínky pro dočasné propuštění se dále vyvíjely, postupně se vytvořilo zhruba 14 základních podmínek, za kterých mohli být Americe loajální občané z relokačních center propuštění na dobu neurčitou. O tom, kdo je a není loajální Spojeným státům, rozhodoval opět Úřad pro přesídlování v době války. Mezi další taxativně vymezené podmínky patřilo na příklad: Propuštěný/propuštěná bude pobývat v oblasti, kde má pracovní nabídku, nebo musí mít alespoň dostatek finančních prostředků. Hotel či příbytek, ve kterém se chystá žít, musel být schválen příslušným úřadem a nesměl ležet ve vojenských újezdech apod. Jakákoli změna bydliště navíc musela být okamžitě hlášena.³³

Aby člověk mohl získat povolení opustit tábor, musel si později podat dvě žádosti. První z nich byla žádost o povolení k odchodu, což se v podstatě rovnalo jakési prověrce, jejímž cílem bylo zjistit, zda je daná osoba dostatečně loajální USA. Z části byla založena na dotazníku, který povinně museli obyvatelé relokačních center vyplňovat a který měl právě (nutno podotknout dosti pochybným způsobem) ověřit, zda dané osoby nemají snad nějaké

³² *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Ex parte Endo. 323 U. S. 283. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-13]. URL: <<http://supreme.justia.com/us/323/283/case.html>>

³³ tamtéž

protiamerické sklony. Posuzován byl především dopad propuštění na válečný program USA a rovněž vliv na veřejnou bezpečnost v případě, že by žadateli bylo uděleno povolení vzdálit se na dobu neurčitou. Teprve když tímto testem žadatel prošel, mohl podat žádost o propuštění na dobu neurčitou. Řada otázek však byla zavádějících a nejasně formulovaných – příkladem za všechny zde může být dotaz, zda by respondenti byli ochotni nastoupit do americké armády a bojovat ve válce – mnoho lidí se při tom zcela logicky obávalo, že kladná odpověď bude použita jako jejich souhlas s odvodem.³⁴

Předpisy ohledně možnosti vzdálit se z relokačních center byly velmi důležité, protože později měly dohru v případě *Ex parte Endo* (viz níže). Na jejich základě bylo možné, aby někteří japonští Američané opustili tábory za účelem „sezónních prací“, zejména na polích. Jiní získali možnost odejít, pokud dobrovolně nastoupili do americké armády.³⁵

3.4 Japonští Američané a armáda

Po útoku na Pearl Harbor armáda sice začala odmítat zájemce o službu z řad japonských Američanů a mnoho lidí s japonskými kořeny bylo z armády propuštěno. Tento přístup, který korespondoval s vládní politikou v roce 1942, se však už během roku 1943 začal měnit. Tohoto roku byla vytvořena speciální jednotka složená z drtivé většiny z japonských Američanů. Celkem za války sloužilo v americké armádě údajně kolem 33 000 mužů japonského původu (počítaje v to i obyvatele Havaje).³⁶ Mnozí z nich se kvůli tomu ocitli v paradoxní situaci, kdy sami přicházeli z relokačních center, kde jejich rodiče byli stále věznění a ve kterých byli předtím zařazeni mezi neloajální obyvatelstvo.

Junji Kumamoto, americký voják japonského původu, později před Komisí vyšetřující relokaci a internaci v době války, vypověděl: „V roce 1944 jsem byl povolán do americké armády. Tuto šanci stát se americkým vojákem loajální část mé osobnosti uvítala jako

³⁴ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap10.htm>

³⁵ DANIELS, Roger, et al. *Major Problems in Asian American History*. 1st edition. Boston: Houghton Mifflin. 2003. 544 s.

³⁶ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap7.htm>

příležitost dokázat svoji věrnost. Ta více racionální část mého já zase vnímala tu ironii, že jsem byl povolán z koncentračního tábora, kde moji rodiče byli stále uvězněni.“³⁷

Přesto znamenalo povolení sloužit v americké armádě a hojné využívání této možnosti důležitý krok k pozdějšímu opětovnému zařazení japonských Američanů zpět do společnosti po ukončení internace, neboť veřejnost tuto jejich službu nemohla nevnímat jako důkaz věrnosti USA. O tom, že jejich vstup do armády nebyl pouhým symbolickým aktem, svědčí i účast japonských Američanů na řadě klíčových bitev v Pacifiku i v Evropě, stejně jako jejich užití v roli tlumočnicků a překladatelů pro okupační správu Japonska po jeho porážce. Vojáci s japonskými kořeny např. bojovali v Itálii (Belvedere, Luciana, Livorno...) a později i ve Francii (Vosges) a jejich úloha byla o to těžší, že zápasili nejen s viditelným nepřítelem, ale i s předsudky svého okolí.

4. Soudní spory

Ne všichni japonští Američané se dokázali se svým novým právním postavením za války smířit. Jak už bylo zmíněno výše, předpisy z konce března 1942 měly dohru před americkým Nejvyšším soudem, který sice vládní politiku založenou na rozlišování mezi skupinami obyvatel na základě původu podpořil, ale z odlišných stanovisek některých jeho soudců lze cítit, že si nebyl ve svém rozhodování od počátku zdaleka jist jeho správností a že jeho rozhodnutí byla do jisté míry vynucena i tlakem okolností, nikoli čistě rozhodováním na základě Ústavy USA.

Všechny níže zmíněné případy se odehrály ještě před ukončením celé politiky internace a byly pokusem japonských Američanů zvrátit ve svůj prospěch dosavadní nepříznivý vývoj a učinit přítrž postupu americké vlády. V tomto ohledu však ani jeden z nich nedosáhl zcela svého cíle. Jedním ze čtyř nejznámějších sporů projednaných před Nejvyšším soudem USA je případ pana Hirabayashiho.

4.1 Hirabayashi v. US

Gordon Hirabayashi (1918-2012) byl Američan japonského původu, jehož oba rodiče pocházeli z Japonska, po usídlení v USA už se tam však nikdy nevrátili. On sám nikdy

³⁷ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 79

v Japonsku nebyl a ani neudržel kontakt s tamními obyvateli.³⁸ I proto se odmítl řídit vyhláškami a nařízeními omezujícími jeho občanská práva, přičemž se zejména odmítl v květnu 1942 nahlásit Stanici pro kontrolu občanů, což byl předstupeň pro nucené přesídlení, a mimo jiné porušil také zákaz nočního vycházení, za což byl soudy nižší instance odsouzen ke krátkému trestu odnětí svobody v délce 3 měsíců.³⁹ Jeho případ se dostal až před Nejvyšší soud USA.

4.1.1 Argumenty soudu

Mezi argumenty Nejvyššího soudu pro potvrzení rozsudku pana Hirabayashiho patřilo zejména, že Kongres přijal 21. března výše zmíněný zákon č. 503, na jehož základě mělo být trestáno porušení jakýchkoli nařízení, vydaných příslušnými úřady a platných ve vojenských újezdech. Tento zákon podle soudu nebyl nedovolenou „širokou“ delegací moci Kongresu na exekutivu (rozuměj extenzí exekutivy do legislativy), jak tvrdil pan Hirabayashi, což by bylo protiústavní⁴⁰, ale byl naopak spolu s dekretem č. 9066 a vyhláškami generálporučíka DeWitta „součástí jednoho programu a tak také musí být posuzován.“ („*They were parts of a single program, and must be judged as such.*“) ⁴¹ Hlavním smyslem byla ochrana proti sabotáži a špionáži, což je dostatečně konkrétní cíl na to, aby tento zákon nemohl být smeten ze stolu jako nedovolená delegace moci.⁴² Soud proto zákon považuje za svého druhu legalizaci vládní politiky Kongresem, jako by došlo ke schválení prezidentských dekretů a na jeho základě vydaných vyhlášek týkajících se internace. Zmocnění v dekretu prezidenta č. 9066 byla zároveň dostatečně široká na to, aby zahrnovala i pravomoc vydat zákaz nočního vycházení pro konkrétní skupiny osob, což se týkalo právě pana Hirabayashiho.

³⁸ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Hirabayashi v. United States, 320 U. S. 81. Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://supreme.justia.com/us/320/81/case.html>>

³⁹ tamtéž

⁴⁰ PIOUS, Richard M., PYLE, Christopher H. *The President, Congress, and the Constitution: Power and Legitimacy in American Politics*. 1st edition. New York: Free Press. 1984. 464 s., str. 171

⁴¹ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 121

⁴² Delegace pravomocí je obecně považována v moderním konstitucionalizmu za negativní jev, který porušuje tradiční ideální dělbu moci ve státě na moc zákonodárnou (legislativu), výkonnou (exekutivu) a soudní (judikativu). Exekutiva má většinou pravomoc vydávat vyhlášky na základě zákona event. na základě přímého zmocnění v zákoně a k jeho provedení. Pokud by však byla povolena všeobecná delegace moci legislativy na exekutivu (tedy např. vydávat vyhlášky dle libosti), nebyl by zákonodárny sbor vůbec potřeba, protože by vláda mohla v rychlém sledu vydávat vlastní vyhlášky se silou zákona. Nicméně přesto k takovým jevům dochází, zejména ve stavu ohrožení státu (viz např. zmocňující zákonodárství v ČR).

Podle soudu bylo nezbytné, aby exekutiva a zákonodárce jednaly ve stavu ohrožení země. Opatření neměla za primární cíl diskriminovat občany, ale ochranu před sabotáží a špionáží, které hrozily podkopáním válečného úsilí USA a zvyšovaly riziko invaze. V úvahu vzal rovněž závažnost válečného konfliktu s Japonskem a jeho předešlý agresivní útok na Pearl Harbor, v čehož důsledku se USA musely přiměřeným způsobem bránit. Stačilo při tom, že dotyčné úřady byly dostatečně přesvědčeny o tom, že hrozba útoku je natolik reálná, že si vyžaduje daná opatření. Soud se zabýval i problematikou dvojího občanství některých japonských Američanů v USA a obavou z japonské nacionalistické propagandy.⁴³

Podle soudu byl tedy Gordon Hirabayashi nakonec shledán vinným z porušení zákona, protože se neřídil příkazy a vyhláškami generálporučíka DeWitta vydanými na základě prezidentského dekretu pro daný vojenský újezd, ve kterém se nacházel.

4.1.2 Argumentace pana Hirabayashiho

Gordon Hirabayashi se bránil tvrzením, že je právoplatným americkým občanem, který nikdy veřejně neprojevil žádný náznak loajality vůči Japonskému císařství, a také tvrzením, že Kongres nemá pravomoc v takové šíři delegovat svoji zákonodárnou pravomoc na exekutivu. Zmocnění obsažená v dekretu č. 9066 podle něj dávají de facto důstojníkům americké armády možnost vydávat libovolně obecně závazné právní předpisy pro určité oblasti, za jejichž porušení může být člověk na základě velmi obecně formulovaného zákona č. 503 trestně stíhán.⁴⁴ Jak uvedeno výše, tyto argumenty soud smetl ze stolu.

Mezi další argumenty obhajoby patřilo, že vyhláška ohledně zákazu nočního vycházení otevřeně diskriminuje Američany japonského původu. Vyhoštění z ohrožené oblasti či zákazy vycházení mohly být uvaleny na všechny obyvatele bez rozdílu, bylo-li to skutečně nutné, nebo naopak být uvaleny vůbec nemusely. Klasifikaci lidí pouze na základě původu lze hodnotit jako odpírání práva na stejnou ochranu zákonem a odporuje pátému dodatku americké ústavy. Soud namítl, že takové rozlišování mezi americkými občany je sice za normálních okolností nepřijatelné, ale to neznamená, že za změněných podmínek ve válce Kongres a výkonné složky moci nesmějí zohledňovat skutečnosti a okolnosti významné pro národní obranu.⁴⁵ V této souvislosti je třeba si uvědomit, že teprve až za deset let po tomto

⁴³ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Hirabayashi v. United States, 320 U. S. 81. Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://supreme.justia.com/us/320/81/case.html>>

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ tamtéž, srov. *“Except under conditions of great emergency, a regulation of this kind applicable solely to citizens of a particular racial extraction would not be regarded as in accord with the requirement of due process of law contained in the Fifth Amendment.”*

soudním přelíčení bylo v roce 1954 vydáno klíčové rozhodnutí v případě *Brown v. Board of Education of Topeka, Kansas*, které bylo počátkem konce doktríny „oddělení, ale rovni“⁴⁶, a tím i rasové segregace v USA.⁴⁷

4.1.3 Rozhodnutí soudu

Na samotném případě je zajímavá i celková argumentace soudu, která se vlastně rozpadá do dvou oblastí – jednak řeší případ konkrétně po právní stránce vzhledem k panu Hirabayashimu, jednak se ale zabývá i obecnou/precedenční rovinou oprávněnosti otevřené diskriminace části amerických občanů, kde řada jeho argumentů je neprávnických a založených především na popisu aktuální válečné situace a demografických údajích či odhadech ohledně japonských Američanů. Poněkud zarážejícími se jeví formulace typu: „*obecně se věří, že některé školy jsou zdrojem japonské nacionalistické propagandy...*“; nebo „*existuje shoda pro názor, že sociální, ekonomické a politické podmínky... brání Japoncům... jejich přizpůsobení se většinové společnosti...*“ apod.⁴⁸

Nejvyšší soud ve svém stanovisku bohužel vycházel z presumpce viny a principu kolektivní odpovědnosti. Naopak na jeho obhajobu je třeba dodat, že v době jeho rozhodnutí (červen 1943) nemuselo být jasné, kdo se stane vítězem války v Pacifiku, a to, co se může někomu jevit jako nespravedlivé v současnosti, se naopak mohlo jevit jako přirozená spravedlnost ve společnosti zasažené válkou. Nelze tvrdit, že Nejvyšší soud chtěl od počátku rozhodnout nespravedlivě. Na druhou stranu, jak připomíná Eric K. Yamamoto ve své knize, soud při formulaci svého stanoviska vycházel pouze z omezeného počtu vhodných podkladů, z nichž podstatnou část tvořily navíc prohlášení a vyhlášky protijaponsky zaměřeného generálporučíka DeWitta.⁴⁹

O citlivosti případu a váhání soudců Nejvyššího soudu vypovídá i odlišné stanovisko soudce Murphyho. Podle něj se rozlišování na základě barvy pleti a původu zcela přičí americkým ideálům, stejně jako principům, pro které USA vedly v té době válku. Připomíná

⁴⁶ KUKLÍK, Jan – SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha. 2007. 880 s., str. 440

⁴⁷ Rozlišování mezi obyvateli USA na základě jejich etnické příslušnosti není koneckonců vzácné ani dnes – viz spory ohledně tzv. *affirmative action*, neboli pozitivní diskriminace.

⁴⁸ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Hirabayashi v. United States, 320 U. S. 81. Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://supreme.justia.com/us/320/81/case.html>>

⁴⁹ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 123

staletí národnostních a náboženských bojů v Evropě způsobené právě nerovným přístupem k jednotlivým skupinám obyvatel. Vyzývá k respektování statutu amerického občana, ať už jeho předci pocházeli odkudkoli. Podle Murphyho „říci, že se jakákoli skupina nemůže přizpůsobit, znamená připustit, že velký americký experiment selhal, že náš (americký) způsob života selhal při konfrontaci s přirozenými vazbami jistých skupin obyvatel k zemi jejich předků.“⁵⁰

Ve své argumentaci jde až tak daleko, že nakládání s japonskými Američany, které je na samé hraně ústavnosti, přirovnává k zacházení s židovským obyvatelstvem v Německu. Na místě je zde ovšem zdůraznit, že se jedná o pouhé odlišné stanovisko soudce Nejvyššího soudu a nikoli tedy o nějaké oficiální prohlášení či postoj soudu jako celku. Při zpětném pohledu se srovnání s evropským židovským obyvatelstvem jeví dnes spíše jako přehnané.

4.2 Yasui v. US

Ve stejný den, 21. června 1943, kdy padlo rozhodnutí v případě pana Hirabayashiho, byl rozhodnut i druhově příbuzný případ pana Minoru Yasui (1916-1986), kde se k otázce diskriminace přidala ještě otázka pozbytí občanství. Pan Minoru Yasui byl synem japonských přistěhovalců, americkým občanem a absolventem studia práv. On i jeho rodina si uchovávali četné vazby na zemi svého původu – v tom tkvěl i jeden z rozdílů oproti panu Hirabayashimu. Yasui během studia na univerzitě před válkou prošel i zvláštním vojenským výcvikem jako záložní voják a dosáhl dokonce hodnosti poručíka. Dále pracoval díky svému vzdělání i pro japonský konzulát v Chicagu, na tento post však po útoku na Pearl Harbor rezignoval.⁵¹

Ačkoli o to opakovaně žádal, úřady mu nedovolily sloužit jakožto Američanovi japonského původu v armádě. Předpisy po útoku na Pearl Harbor týkající se japonských Američanů zcela odmítl respektovat, porušil tak jak zákaz nočního vycházení, tak výzvu k evakuaci. Motivem jeho jednání bylo otestovat legalitu právních norem, jejichž adresáti byli určeni pouze na základě svého původu.

Soud nižší instance sice tehdy překvapivě poznamenal, že takto zacházet s americkými občany je protiústavní, ale vzápětí naprosto šokujícím způsobem dovodil, že pan Yasui svým

⁵⁰ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Hirabayashi v. United States, 320 U. S. 81. Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://supreme.justia.com/us/320/81/case.html>>, srov. “To say that any group cannot be assimilated is to admit that the great American experiment has failed, that our way of life has failed when confronted with the normal attachment of certain groups to the lands of their forefathers.”

⁵¹ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 127

chováním prokázal svou oddanost Japonsku, pozbyl americké občanství, a předpisy se na něj jakožto Japonce vztahují. Za jejich nerespektování byl tedy odsouzen k trestu odnětí svobody, na základě zákona č. 503 (výše). Příklad se nicméně nakonec dostal až před Nejvyšší soud, který mimo jiné konstatoval, že Yasui je stále americkým občanem, ale jeho závěr, shodně s případem pana Hirabayashiho, vládní politiku podpořil.⁵² Na obou případech je závažící mimo jiné i to, že Nejvyšší soud se poměrně hodně zabýval původem stěžovatelů a bral tyto skutečnosti jako relevantní při svém rozhodování.

4.3 Korematsu v. US

Třetím, a vůbec nejznámějším procesem s japonským Američanem, se stal případ *Korematsu v. US*, který se před Nejvyšším soudem odehrál až koncem roku 1944. Tento případ byl chápán jako vůbec nejzásadnější precedens týkající se ústavnosti dekretu prezidenta Roosevelta č. 9066. Na jednu stranu misky vah zde byla postavena občanská práva japonských Američanů, na druhou pak potřeba efektivní obrany proti nepříteli v době druhé světové války. Na rozdíl od předchozího případu *Hirabayashi v. US* se už soud nezabýval okrajovými otázkami, jako povinností dodržovat zákaz nočního vycházení. V centru pozornosti se zde nacházela především samotná otázka legalizace rozlišování mezi americkými občany na základě jejich původu a ústavnost příkazů k evakuaci, nikoli však již k internaci.

4.3.1 Pozadí případu

Fred T. Korematsu (1919-2005) byl právoplatným americkým občanem, potomkem japonských přistěhovalců. Odmítl se řídit vyhláškami generála DeWitta, a mimo jiné porušil i zákaz opuštění vojenského újezdu č. 1 podle vyhlášky č. 4 z 27. března 1942. Po útoku na Pearl Harbor se údajně setkal s širokou diskriminací pro svůj původ a nemohl najít stálé zaměstnání. Když v květnu 1942 přišel příkaz nahlásit se do shromažďovacího centra, po čemž měl následovat transport do relokačního tábora, Korematsu jej odmítl uposlechnout a

⁵² *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Yasui v. United States, 320 U. S. 115. Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/320/115/case.html>>, srov. „*Since we hold, as in the Hirabayashi case, that the curfew order was valid as applied to citizens, it follows that appellant's citizenship was not relevant to the issue tendered by the Government, and the conviction must be sustained for the reasons stated in the Hirabayashi case.*“

začal se skrývat. Na konci května byl ale zatčen a byl držen ve vazbě, a po jistých peripetiích mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody v délce 5 let.⁵³

Během této zkušební doby se na něj pochopitelně vztahovaly předpisy o japonských Američanech, a tak nakonec neunikl se svou rodinou internování v jednom z relokačních táborů ve státě Utah. Mezitím mu však známá organizace zvaná Americká unie pro občanské svobody (*American Civil Liberty Union – ACLU*), která už od třicátých let bojovala za občanská práva v Americe, nabídla spolupráci a právní pomoc v jeho případě. Cílem bylo dostat spor před americký Nejvyšší soud a otestovat tak legalitu internace japonských Američanů.⁵⁴

4.3.2 Přelíčení

Samotné soudní přelíčení před Nejvyšším soudem USA proběhlo v roce 1944. Fred Korematsu se hájil tvrzením, že veškeré předpisy proti japonským Američanům jsou od počátku neústavní, stejně jako jejich základ – dekret č. 9066, jelikož odporují 14. dodatku americké Ústavy, který velmi zjednodušeně přiznává občanství osobám narozeným či naturalizovaným v USA a zároveň jim zajišťuje stejnou ochranu zákonem i na úrovni jednotlivých států (nikoli jen federální úrovni, jako to činil pátý dodatek).⁵⁵ Rovněž zakazuje omezování jejich základních občanských svobod. Připomeňme však na okraj, že daný dekret č. 9066 žádné konkrétní skupiny obyvatel nezmiňuje.

Soud vycházel z premisy, že veškerá právní omezení týkající se občanských práv jediné rasové skupiny jsou sice na první pohled „podezřelá“, ale tím není automaticky řečeno, že jsou neústavní. Musejí být posuzována zvláště vždy pro danou situaci, a to co nejpřísněji – tj. jsou ospravedlnitelná, pokud pro ně existuje naléhavá potřeba veřejnosti, nikoli však z důvodu rasové nenávisti. Soud dále zopakoval některé argumenty přednesené již v případě *Hirabayashi v. US*. Dále už však šlo především o otázku oprávněnosti vyloučení skupiny obyvatel z vojenských újezdů, kdy jediným faktorem je původ.

Podle soudu stejně jako zákaz nočního vycházení lze i vystěhování japonských Američanů z jejich domovů ospravedlnit naléhavými okolnostmi válečného stavu, ve kterém

⁵³ Fred T. Korematsu Institute for Civil Rights and Education. *About Fred Korematsu*. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://korematsuinstitute.org/aboutfred/>>

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ KUKLÍK, Jan – SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha. 2007. 880 s., str. 412

se USA nacházely. Takový zásah do občanských svobod je sice mnohem závažnější než pouhý zákaz opustit domov v nočních hodinách, má ale prý jasnou vazbu na prevenci špionáže a sabotáže. Soud zpochybňuje loajalitu japonského obyvatelstva na západním pobřeží USA, připouští ale, že mezi zadrženými osobami mohou být i lidé Spojeným státům věrní. Hned ale dodává, že mezi takovými lidmi je těžké rozlišovat, a proto je bezpečnější, vztahují-li se předpisy na všechny jako celek. Tato úvaha soudu však měla dohru v případě Ex parte Endo, rozhodnutém ve stejný den (viz níže).

Proti argumentu, že se vyloučení osob z vojenských újezdů rovná hromadnému trestu podmíněnému nenávisť vůči osobám japonského původu staví soud tezi, že se jednalo o vojenskou nezbytnost, když tvrdí doslova: „*Korematsu nebyl vyhoštěn z vojenského újezdu kvůli nepřátelství vůči němu či jeho rase, ale protože USA jsou ve válce s Japonským císařstvím a protože příslušné vojenské úřady se obávaly invaze na naše (americké) západní pobřeží...*“⁵⁶ Nejvyšší soud zde sice, pravda, hodnotí zpětně události a postup amerického velení z roku 1942, ale argumentovat v prosinci 1944 možností vylovení japonské armády na západním pobřeží USA, lze označit za skandální.

Soud dále připomíná, že po vyhoštění se přibližně pět tisíc amerických občanů japonského původu odmítlo zřít oddanosti japonskému císaři, někteří nechtěli přislíbit Spojeným státům naprostou oddanost a domáhali se repatriace do Japonska. Ve stanovisku Nejvyššího soudu formulovaném soudcem Hugo Blackem najdeme mimo jiné i tuto tezi: „*Podporujeme platnost příkazu k evakuaci... a jestliže tak činíme, nejsme přitom lhostejní k útrapám, které přinesl velké skupině amerických občanů... Ovšem útrapy tvoří součást války a celá válka je nakupením útrap.*“⁵⁷

Ačkoli si tedy obhajoba od případu slibovala, že bude prověřena legalita internace skupiny obyvatelstva na základě jejich původu, svého cíle nedosáhla. Soud totiž v celém svém stanovisku posuzuje pouze platné příkazy k evakuaci a naopak následné omezení osobní svobody v podobě relokačních center záměrně opomíjí. Nejvyšší soud USA prohlásil, že ačkoli je žádán, aby se k programu relokačních center vyjádřil, neučiní tak, neboť se jedná o záležitost odlišnou od té, která je projednávána v případě pana Korematsua.

⁵⁶ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Korematsu v. United States, 323 U. S. 214. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/214/case.html> >, srov. „*Korematsu was not excluded from the Military Area because of hostility to him or his race. He was excluded because we are at war with the Japanese Empire, because the properly constituted military authorities feared an invasion of our West Coast...*“*

⁵⁷ tamtéž

Ten byl totiž odsouzen nižšími soudy, jak bylo zmíněno výše, nikoli proto, že by se bezprostředně snažil vyhnout relokačnímu centru (jakkoli to byl jeho základní motiv), ale proto, že se vyhýbal své povinnosti dostavit se do centra shromažďovacího, které sice v některých případech bylo předstupněm k následné internaci v centrech relokačních, ale ne nezbytně vždy. A jelikož platnost jednoho právního předpisu automaticky neznamená, že bude použit i předpis další, není tedy předmětem jednání soudu nic jiného, než samotná politika vystěhování, kterou nakonec podpořil.⁵⁸

Obhajoba tedy zaznamenala dvojí porážku: soud nejenže potvrdil původní rozsudek pro pana Korematsua, ale ještě navíc vůbec neprojednal to, o co šlo v celém případě především. K otázce internace se nicméně přeci jen vrátil v případě paní Endo, rozhodnutém ve stejný den (viz níže). Jeho rozhodnutí nebylo však na rozdíl od případu pana Hirabayashiho tentokrát jednotné: hlasování skončilo 6:3. Tři nesouhlasící soudci připojili k rozsudku i svá odlišná stanoviska.

4.3.3 Nesouhlasná stanoviska

Soudce Roberts v tom svém používá především argument bezvýchodnosti situace pana Korematsua. Tvrdí, že soud trestá občana usvědčeného z toho, že se odmítl nechat uvěznit v „koncentračním táboře“. Ve srovnání s případem pana Hirabayashiho je podle něj celá záležitost mnohem závažnější a soud se měl relokačními centry zabývat. Pan Korematsu byl podle nezpochybnitelných důkazů loajálním občanem, a přesto byl perzekuován. Jeho situace byla bezvýchodná – na jedné straně mu právní předpis zakázal se dobrovolně odstěhovat, na druhé straně se po určitém datu nesměl zdržovat jinde než ve shromažďovacím centru, kam by ho poslala Stanice pro kontrolu občanů, kdyby se u ní přihlásil, přičemž shromažďovací centra byla jen eufemizmem pro vězení. Ať už by se tedy zachoval jakkoli, skončil by nakonec stejně, obrazně řečeno, „za mřížemi“.⁵⁹

⁵⁸ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Korematsu v. United States, 323 U. S. 214. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/214/case.html> >, srov. „We are thus being asked to pass at this time upon the whole subsequent detention program in both assembly and relocation centers, although the only issues framed at the trial related to petitioner's remaining in the prohibited area in violation of the exclusion order. Had petitioner here left the prohibited area and gone to an assembly center, we cannot say, either as a matter of fact or law, that his presence in that center would have resulted in his detention in a relocation center. (...) The lawfulness of one does not necessarily determine the lawfulness of the others.“*

⁵⁹ tamtéž

Soudce Murphy, který už na sebe upozornil odlišným stanoviskem v případě pana Hirabayashiho, ačkoli nakonec tehdy hlasoval spolu se zbytkem soudu jednotně, připojil nesouhlasné stanovisko i zde. Jeho hlavním argumentem proti rozsudku je odpor proti ospravedlňování diskriminace podle původu. Vyhoštění japonských Američanů už je podle něj, na rozdíl od zákazů nočního vycházení, za hranou ústavnosti a spadá do oblasti rasizmu. Pojem „vojenská nezbytnost“ nemůže sloužit jakožto zástěrka pro neomezené pravomoci vojenských úřadů nad skupinami amerických občanů.

Na podporu svých tvrzení si vzal Závěrečnou zprávu generálporučíka DeWitta o evakuaci, kde tento vojenský důstojník tvrdí, že Američané japonského původu jsou mimo jiné „*podvratný živel*“, „*příslušníci nepřátelské rasy*“, „*ovládání rasovým napětím*“ a konečně „*potenciálními nepřáteli dosud na svobodě*“, a to bez jakéhokoli důkazu či dalšího podrobného zdůvodnění. Za usvědčující důkazy z neloajality je považováno toliko to, že některé školy vyučující japonštině, či že některé osoby se vzdělávaly v Japonsku.⁶⁰

Podle Murphyho byly skutečným motivem vyhoštění rasové a ekonomické předsudky, které byly v americké společnosti nashromážděny již v době dlouho před válkou. Navíc nebylo uspokojivě vysvětleno, proč vláda nepřistoupila k posuzování jednotlivců z hlediska jejich loajlnosti případ od případu, (jak tomu ostatně bylo na Havajských ostrovech), a naopak bylo vybráno kolektivní řešení. Připomíná zde již výše zmíněný fakt, že se postupovalo asymetricky vůči Američanům italského a německého původu, kteří byli bráni jako jedinci, nikoli jako skupina.

Proti nutnosti vysídlení svědčí i jejich časové rozvržení – první příkaz k vyhoštění byl vydán v březnu 1942, 4 měsíce po Pearl Harboru, do posledního příkazu pak uplynulo už celkem 8 měsíců, přičemž poslední osoby byly „evakuovány“ až 11 měsíců poté. Soudce Murphy napadá i argument ochrany před sabotáží a špionáží – nebylo prokázáno, že by FBI a výzvědné služby neměly situaci pod kontrolou. Paradoxně nebyla po útoku na Pearl Harbor obviněna ani usvědčena žádná osoba japonského původu ze špionáže či sabotáže, což by naopak mohlo sloužit jako důkaz loajality tohoto obyvatelstva, přistoupili-li bychom na vládní optiku nazírání občanů. Přesto byly do programu relokačních center zařazeny i ženy, děti a starci.

⁶⁰ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Korematsu v. United States, 323 U. S. 214. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/214/case.html> >

Celkově soudce Murphy prohlašuje výsledek sporu *Korematsu v. US* za legalizaci rasizmu, pro kterou není v demokracii místo.⁶¹ Jeho stanovisko doslova zcela rozcupovalo Závěrečnou zprávu generálporučíka DeWitta o programu relokačních center a je o to významnější, že se k němu o téměř čtyřicet let později přihlásila i zpráva Komise vyšetřující relokaci a internaci civilistů v době války, pověřené vyšetřováním celého vládního programu vystěhování a zadržení osob japonského původu.

Třetím nesouhlasným stanoviskem bylo stanovisko soudce Jacksona. Ten argumentoval především tím, že *Korematsu* byl právoplatným americkým občanem a měla se na něj tedy vztahovat stejná práva a povinnosti jako na ostatní. Klíčové je u něj tedy hledisko rovnosti. Poukazuje rovněž na zvláštnost celé situace, kdy člověk spáchá trestný čin pouze tím, že pobývá tam, kde bydlel celý život. Vystěhování japonských Američanů z jejich domovů lze chápat nejen jakožto projev rasizmu, ale zároveň i porušení zásady nezděditelnosti osobní viny – i kdyby všichni *Korematsuovi* předci spáchali ty nejzávažnější zločiny, on sám je přeci nevinný.

Dále upozorňuje, že Nejvyšší soud se dopouští fatální chyby, pokud se snaží interpretovat Ústavu tak, aby s ní byly vyhlášky generálporučíka DeWitta v souladu. Vojenské předpisy mají dočasnou platnost, ale interpretace Ústavy by měla být do jisté míry nadčasová, proto je nesprávné argumentovat v rozsudku aktuální válečnou situací. Z dočasného pochybení vojenského důstojníka činí jeho schvalováním Nejvyšší soud ústavní doktrínu, která může sloužit jako zbraň i v budoucnosti. Kdyby záleželo rozhodnutí pouze na něm, rozsudek by zrušil a vězně propustil.⁶² K hledisku rovnosti u soudce Jacksona tedy přistupuje i hledisko významu (a nebezpečí) nastoleného precedentu.

4.4 Ex parte Endo

Téhož dne, 18. prosince 1944, kdy byl vynesena rozsudek v případě pana *Korematsua*, padlo rozhodnutí i v jiném klíčovém případě, který stojí (trochu neprávem) ve stínu toho prvního – *Ex parte Endo*. Závěr Nejvyššího soudu zde byl přítom i přes vnější podobnost obou případů překvapivě v mnohém odlišný. Jeho přínos spočívá v tom, že zde byla otestována pravomoc vojenských velitelů vystěhovat z místa bydliště občany, kteří jsou zcela

⁶¹ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. *Korematsu v. United States*, 323 U. S. 214. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/214/case.html> >, srov. “ *I dissent, therefore, from this legalization of racism.* ”

⁶² tamtéž

prokazatelně vůči USA loajální, stejně jako politika relokačních center, která byla v případě pana Korematsua (záměrně) opomenuta.

4.4.1 Obsah případu

Paní Mitsuye Endo (nar. 1920) pracovala jako sekretářka jedné z místních firem v městě Sacramento, v hlavním městě Kalifornie. Byla právoplatnou americkou občankou japonského původu. V roce 1942 byla internována do jednoho z relokačních center v Kalifornii, později ve státě Utah, kde strávila celkem asi dva roky svého života. Proti své internaci se rozhodla bránit soudní cestou a použila přitom *writ habeas corpus*⁶³, který zjednodušeně slouží k ochraně osobní svobody a před nezákonným zadržením.⁶⁴ Její situace byla tedy odlišná od pana Korematsua v tom, že žádný právní předpis neporušila a domáhala se pouze soudně osobní svobody. Protože jí však nižší soudy nedaly za pravdu, dostal se případ až před Nejvyšší soud USA. V centru pozornosti se tedy ocitla nejen právoplatnost politiky vystěhování, ale i samotné internace.

Ze stanoviska soudu formulovaného soudcem Douglasem lze vyčíst mimo jiné i klíčový názor, že interpretace vojenských předpisů za války musí být co nejvíce vyvážená ve vztahu k občanským svobodám i k efektivnímu vedení války. Tato formulace, jakkoli může znít vágně, je v podstatě přelomová, protože v předchozích svých rozhodnutích používal Nejvyšší soud především argument vojenské nezbytnosti, které musí občanská práva ustoupit. V případě *Ex parte Endo* jsou však stavena na stejnou úroveň jako potřeba vést efektivní válku. Naopak v jiných svých argumentech se soud přibližuje rozhodnutí v případě pana Korematsua – především v názoru, že předpisy generálporučíka DeWitta stejně jako dekrety prezidenta Roosevelta sloužily primárně k obraně proti špionáži a sabotážím ze strany neloajálního japonského etnika, nikoli k paušálnímu trestání z důvodů rasové nesnášenlivosti.

4.4.2 Rozhodnutí

Soud díky těmto výše uvedeným premisám dospěl nicméně k přelomovému rozhodnutí: obyvatele relokačních center pomyslně rozdělil na ty, co jsou své zemi loajální, a na ty, co nikoli. A dále rozhodl, že má-li být zadržen svému státu loajální občan, nemůže tak exekutiva činit na základě předpisů, které měly sloužit primárně k ochraně proti špionáži a

⁶³ z lat. „ať máš své tělo“; *writ habeas corpus* je název právního prostředku v rámci angloamerického *common law*, který zaručuje člověku jeho osobní svobodu; historicky se vyvinul z původních panovníkových příkazů, kterými zasahoval do soudního procesu; jeho smyslem byla (a je) ochrana svobody proti svévolné státní moci spolu s důrazem na důstojné zacházení s lidskou bytostí (odsud jeho lat. název)

⁶⁴ KUKLÍK, Jan – SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha. 2007. 880 s., str. 58

sabotáži – v případě japonských Američanů věrných USA nejde tedy tyto obyvatele internovat na základě vyhlášek generálporučíka DeWitta dosud vydaných; čteno mezi řádky – tyto vyhlášky se na takové lidi prostě nevztahují. A dále soud prohlásil, že zadržení takových osob v relokačních centrech nelze považovat za užitečné či efektivní.⁶⁵

Paní Endo před tím, než se případ dostal k Nejvyššímu soudu, požádala o propustku z relokačního centra na Úřadu pro přesídlování v době války. Jak již bylo vysvětleno výše, člověk, který chtěl tábor opustit, musel kromě splnění určitých podmínek podat dvě žádosti – jedna byla v podstatě žádostí o prověrku loajality, druhá o propuštění na dobu neurčitou, která mohla následovat až po té první. Paní Endo sice prošla testem loajality, druhou žádost o propuštění ale nikdy nepodala. Byla tak samotným Úřadem pro přesídlování v době války potvrzena jako loajální občanka (tím, že jí bylo úředně sděleno, že je způsobilá žádat o propuštění na dobu neurčitou), ale přesto byla zadržována.

Ve *writu habeas corpus*, kterým se obrátila na americké soudy, dále tvrdila, že je bezúhonná občanka, která je proti své vůli zadržována a vězněna pod vojenským dozorem v relokačním táboře, a žádá proto soud, aby jí zajistil její svobodu. A protože paní Mitsuye Endo byla prokazatelně Spojeným státům oddaná, a protože na loajální občany se podle výše uvedené argumentace soudu předpisy o relokačních centrech nevztahují, došel Nejvyšší soud USA k závěru, že v relokačních centrech být vězněna nikdy neměla.⁶⁶

Podrobíme-li nicméně toto rozhodnutí kritickému nazírání, Nejvyšší soud se opět příliš nevyznamenal. Termín loajalita je natolik vágní, že nemůže být rozumně považován za jeden z hlavních faktorů (či dokonce faktor jediný) pro posuzování nároku člověka na svobodu. Připomeňme, že v táborech byli zadržováni proti své vůli lidé bez ohledu na svůj věk, pohlaví, či zdravotní stav. Navíc podobným rozhodnutím soud vlastně zasahuje do svobody smýšlení daných lidí, nejde mu primárně o *forum externum*, ale *forum internum*, tedy o to, jaké názory daný člověk zastává, a to teoreticky i bez toho, aniž by je navenek nějak

⁶⁵ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez*. Ex parte Endo. 323 U. S. 283. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-13]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/283/case.html>>, srov. „*Nor may the power to detain an admittedly loyal citizen or to grant him a conditional release be implied as a useful or convenient step in the evacuation program*“

⁶⁶ tamtéž, srov. „*We are of the view that Mitsuye Endo should be given her liberty. In reaching that conclusion, we do not come to the underlying constitutional issues which have been argued. For we conclude that, whatever power the War Relocation Authority may have to detain other classes of citizens, it has no authority to subject citizens who are concededly loyal to its leave procedure.*“

projevil. Jako by tak legalizoval ony pochybné a nesrozumitelné dotazníky, které museli vyplňovat japonští Američané při žádosti o podmíněčné propuštění z tábora.(viz výše)

Paní Endo tedy nicméně spor vyhrála a byla propuštěna. Zajímavé je rovněž odlišné stanovisko soudce Murphyho, který sice souhlasil s rozsudkem, nikoli už však s logikou, kterou soud ke svému závěru došel. Podle něj vůbec nezáleží na tom, zda je někdo považován za loajálního USA či nikoliv – platí-li presumpce nevinny, nelze někoho uvěznit preventivně. Paní Endo by navíc podle něj měla mít nárok moci se vrátit zpět do Kalifornie, ze které byla vykázána – na místo toho jí soud pouze garantoval právo na svobodu.⁶⁷

5. Ukončení internace

5.1 Cesta k ukončení internace

Spolu s tím, jak se vyvíjela válka v Pacifiku ve prospěch USA, ubývalo i argumentů, proč v internaci japonských Američanů a dalších osob pokračovat. V době války panovala ve vládních i vojenských kruzích shoda na tom, že zadržení osob v relokačních centrech je nezbytné, jak se ale ukázalo, různily se názory na zdůvodnění takové politiky. Zatímco generálporučík DeWitt a spolu s ním vojenské velitelství pro oblast západního pobřeží prosazovali teorii neloajálního japonského etnika, která vlastně vycházela z premisy, že Japonci Americe věrní nikdy nebudou, nezávisle na občanství, druhý náhled, který mimo jiné zaujal i Nejvyšší soud v případě *Ex parte Endo*, byl založen na tom, že mezi zadrženými osobami jsou i lidé Spojeným státům loajální, a tudíž věznění zbytečně.

První teorie mohla sloužit pro obhajobu internace až do samotného konce války, druhá naopak předpokládala, že dočasné zadržení loajálních japonských Američanů je sice možné, dlouhodobě k němu však docházet nesmí. K tomuto náhledu se přiklánělo do jisté míry i Ministerstvo války.⁶⁸ Problém spočíval v tom, že se v podstatě nikdo tím, kdy má být

⁶⁷ *US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Ex parte Endo. 323 U. S. 283. Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-13]. URL: < <http://supreme.justia.com/us/323/283/case.html>>, srov. „It appears that Miss Endo desires to return to Sacramento, California, from which Public Proclamations Nos. 7 and 11, as well as Civilian Exclusion Order No. 52, still exclude her. And it would seem to me that the "unconditional" release to be given Miss Endo necessarily implies "the right to pass freely from state to state," including the right to move freely into California.“*

⁶⁸ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap8.htm>*

internace ukončena, na jejím počátku nezabýval a nebylo tedy jasné, která koncepce zvítězí. Postupně ale začala převládat druhá teorie zdůvodnění internace, což nakonec vedlo k rozhodnutí skončit s ní ještě před definitivní porážkou Japonského císařství. Debaty na toto téma započaly dokonce už v roce 1943, konkrétní kroky se však rozběhly až po prezidentských volbách v listopadu roku 1944.

Mezi první opatření k ukončení internace patřilo sestavení individuálních seznamů nespolehlivých osob, jejichž počet dosáhl asi kolem 5000, v prosinci 1944. Hlavními kritérii k posuzování jejich oddanosti USA zde bylo zejména, zda slíbili věrnost Japonsku či ji naopak odmítli slíbit Spojeným státům, zřeknutí se amerického občanství apod.⁶⁹ Na tyto osoby se pak vztahovaly již individuální příkazy k zákazu pobytu ve vojenských újezdech. Tímto krokem ještě více zesílil tlak na odvolání obecných příkazů k vyloučení japonsko-amerických osob z vojenských újezdů, neboť neloajální obyvatelstvo bylo odděleno od loajálního, válka se pomalu ale jistě chýlila ke konci a rovněž internace podkopávala morálku japonských Američanů sloužících v armádě, jejichž rodiče a příbuzní byli zadržováni. 15. prosince byl navíc vytvořen seznam jmen těch, kteří už do budoucna nemají být vyloučeni z designovaných vojenských újezdů.⁷⁰ 18. prosince pak přibyl rozsudek v případě *Ex parte Endo* (viz výše).

5.2 Vyhláška č. 21 generálmajora Pratta – konec DeWittových předpisů

Již o den dříve, 17. prosince 1944, byla vydána klíčová vyhláška č. 21 generálmajora H. C. Pratta, určená obyvatelům všech 8 států, ve kterých byly vytvořeny na základě předchozích vyhlášek vojenské újezdy, a veřejnosti obecně. I tato vyhláška byla vydána jako prováděcí předpis k prezidentskému dekretu č. 9066, znamenala nicméně porážku předchozí politiky generálporučíka DeWitta. Jednalo se vlastně o rozsáhlou derogační normu, která zrušila některé části vyhlášek č. 1 a 2., týkajících se vymezení vojenských újezdů, stejně jako celou vyhlášku č. 3 o zákazu nočního vycházení a další pozdější DeWittovy vyhlášky zabývající se internací. Zrušeny byly rovněž všechny příkazy k vystěhování z vojenských újezdů a stejně tak i Nařízení o omezení práv civilistů č. 1 nařizující japonským Američanům zdržovat se v prostoru relokačních center.⁷¹

⁶⁹ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL:

<http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/chap8.htm>

⁷⁰ tamtéž

⁷¹ *Public Proclamation No. 21* [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <http://www.du.edu/behindbarbedwire/pp_21.html>

Ti, kteří byli označeni jako nespolehlivé osoby (asi 5000 lidí) a na které se tudíž vztahovaly individuální příkazy k zákazu pobytu ve vojenských újezdech, měli i nadále zůstat internováni. Na všechny ostatní obyvatele japonského původu se podle této vyhlášky od 2. ledna 1945 už předpisy a nařízení generálporučíka DeWitta vztahovat neměly. Pouze z důvodu přechodných opatření s cílem hladkého průběhu ukončení internace mohly některé taxativně určené předpisy platit až do konce ledna 1945.

Japonským Američanům je zde jednoznačně garantována možnost návratu do jejich domovů na západním pobřeží Spojených států a tamní veřejnosti je dáno na vědomí, že všechny tyto osoby (přes 100 000 lidí) byly dostatečně prověřeny a neznamení již žádnou hrozbu a mají proto požívat stejných práv a výhod, jako všichni ostatní. Vyhláška ale zároveň výslovně vylučuje, že by zrušení předchozích předpisů o internaci zbavovalo někoho odpovědnosti za jejich porušení v minulosti. Nebyla zde tedy umožněna retroaktivita ve prospěch obžalovaného. Pan Korematsu, který byl souzen následující den po jejím vydání, jí tedy nemohl nikterak využít, už proto ne, že navíc její účinnost byla stanovena až od 2. ledna 1945.⁷²

5.3 Propuštění na svobodu

Od prvního měsíce roku 1945 se tedy mohla většina osob japonského původu vrátit domů (s výjimkou oněch asi 5000 osob, které nebyly považovány za dostatečně spolehlivé). Ne všichni však této možnosti využili ihned. Řada osob neměla dostatek finančních prostředků na návrat do svých domovů, a to i přesto, že jim byl poskytován příspěvek na přepravu. Jiní měli strach z nepřátelského prostředí, ze kterého byli předtím vystěhováni. Hodně lidí tedy zůstávalo v táborech (dobrovolně) až do pozdních měsíců roku 1945.

Propuštění na svobodu samozřejmě neznamenovalo prostý návrat do situace před Pearl Harborem. Mnozí japonští Američané po odchodu z táborů čelili nejružnějším sociálním a ekonomickým problémům. Řada z nich prodala krátce po svém internování své domy a pole pod cenou, a nyní se již neměla kam vrátit. Problémem zůstávala i přetrvávající diskriminace a nedůvěřivost ze strany nejaponského obyvatelstva západního pobřeží USA.⁷³ V souvislosti s ukončením internace bylo v relokačních táborech zaznamenáno i několik sebevražd, zvláště mezi staršími osobami. Za definitivní tečku za internací je považováno zavření posledního

⁷² *Public Proclamation No. 21* [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <http://www.du.edu/behindbarbedwire/pp_21.html>

⁷³ SMITH, Elmer R. Resettlement of Japanese Americans. *Far Eastern Survey*. Institute of Pacific Relations. May 18, 1949. Vol. 18, No. 10, s. 117-118

relokačního centra – Tule Lake v Kalifornii 28. března 1946, kde byli umístěni státně nespolehlivé osoby, na které se po 2. lednu 1945 vztahovaly individuální příkazy k internaci.⁷⁴ (viz výše)

6. Přehodnocení internace v 80. letech a další vývoj

Ačkoli vláda Spojených států v době druhé světové války vehementně tvrdila, že internace asi 120 000 lidí v relokačních centrech je zcela nezbytná, její postoj k celému problému se s postupem času začal měnit. Snahy o odškodnění ze strany japonské komunity byly patrné už od 60. let. Avšak za první významný mezník na cestě k odčinění internace je považován symbolický krok prezidenta Forda z roku 1976, kdy byl formálně zrušen prezidentský dekret č. 9066 – základ celé politiky vůči japonským Američanům. Prezident Ford přitom tehdy prohlásil: „*Víme teď, co už jsme měli vědět tehdy – nejen, že evakuace byla omyl, ale také to, že japoňští Američané byli a jsou loajálními Američany.*“⁷⁵

Nicméně teprve až v 80. letech 20. století byla zřízena ve Washingtonu zvláštní Komise vyšetřující relokaci a internaci civilistů v době války (*Commission on Wartime Relocation and Internation of Civilians – CWRIC*) jejímž úkolem bylo provést náležité vyšetřování. V prosinci roku 1982 pak vydala zprávu, ve které internaci japonských Američanů odsoudila jako „neopodstatněnou vojenskou nezbytností“ (v rozporu s tím, jak argumentovali soudci a vojenští důstojníci v době války). V této zprávě mimo jiné stojí: „*Nejrůznější dějinné příčiny, které formovaly důvody těchto rozhodnutí (k internaci) byly rasová předpojatost, válečná hysterie a selhání politického vedení.*“ Zacházení s japonskými Američany pak tato komise považuje doslova za „*strašlivou nespravedlnost*“.⁷⁶

⁷⁴ Tule Lake Committee. *History of Tule Lake Concentration Camp and the Pilgrimages* [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://www.tulelake.org/history.html>>

⁷⁵ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 398

⁷⁶ *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians*. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/summary.htm>

V roce 1983 bylo formálně soudem v San Franciscu anulováno obvinění, které bylo před 40 lety vzneseno proti Fredu Korematsuovi, na základě vznesení *writu coram nobis*⁷⁷, který se používá v případech, kdy došlo k zjevné nespravedlnosti, ale jiné opravné prostředky už byly vyčerpány.⁷⁸ Pan Korematsu tehdy prohlásil: „*Myslel jsem si, že jejich rozhodnutí (tehdy) bylo špatné a pořád mám pocit, že je to tak. (...) Proto bych si přál, aby vláda uznala, že se zmýlila, a něco s tím udělala, aby už si tím nikdy nemusel projít žádný americký občan, ať už je jakékoliv rasy, vyznání či barvy pleti.*“⁷⁹ I přesto paradoxně rozhodnutí Nejvyššího soudu v jeho případě dodnes neztratilo formálně charakter precedentu, na kterých je angloamerické právo (*common law*) z části postaveno. K tomu by mohlo dojít pouze metodou *overrulingu* v případě, že by se před Nejvyšším soudem dostal obdobný případ týkající se masové internace části amerických občanů.

Mezi tři hlavní organizace, které bojovaly za odškodnění japonských Američanů, patřily Národní koalice pro nápravu a odškodnění (*NCRRR*), Národní komise pro odškodnění patřící k Japonsko-americké občanské lize (*JACL*) a Národní rada pro odškodnění japonských Američanů (*NCJAR*).⁸⁰ Tyto snahy vyvrcholily v roce 1988 přijetím zákona o občanských svobodách za prezidentství Ronalda Reagana. Kongres tímto zákonem přiznal 60 000 dosud žijících japonských Američanů nárok na odškodnění ve výši 20 000 USD.⁸¹ Prezident Reagan nebyl zpočátku zákonu příliš nakloněn, nicméně nakonec jej pod tlakem veřejného mínění podepsal.

Prezident G. H. W. Bush v říjnu roku 1990 zaslal japonským Američanům, jež dosud pamatovali internaci, omluvný dopis, ve kterém říká, že: „*Nikdy nemůžeme zcela napravit křivdy minulosti, ale můžeme zaujmout jasný postoj ke spravedlnosti a uznat, že na*

⁷⁷ z lat. *quae coram nobis resident; writ coram nobis* je název právního nástroje v angloamerickém právu, který slouží jakožto poslední opravný prostředek, jehož smyslem je dosažení spravedlnosti v situaci, kdy už jí jiným způsobem dosáhnout nelze, zejména v případech, kdy došlo v předchozím rozhodování soudu k zásadnímu omylu

⁷⁸ YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s., str. 318

⁷⁹ Fred T. Korematsu Institute for Civil Rights and Education. *About Fred Korematsu*. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://korematuoinstitute.org/aboutfred/>>

⁸⁰ ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 114

⁸¹ TINDALL, G. B. – SHI, D. E. *Dějiny Spojených států amerických*. 5. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2008. 904 s., str. 611

japonských Američanech byla během druhé světové války spáchána řada nespravedlností.“⁸²
V lednu 1998 získal Fred Korematsu od amerického prezidenta Billa Clintona nejvyšší vyznamenání – medaili svobody. A konečně v září 2010 podepsal kalifornský guvernér A. Schwarzenegger zákon, podle kterého byl 30. leden prohlášen za den Freda Korematsua, občanských svobod a ústavy.⁸³

⁸² ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s., str. 115

⁸³ Fred T. Korematsu Institute for Civil Rights and Education. *About Fred Korematsu*. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://korematuoinstitute.org/aboutfred/>>

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo podat ucelený přehled problematiky právního postavení japonských Američanů za druhé světové války. Jelikož právní normy společnost nejen formují, ale jsou jí samy také vytvářeny, zabývá se práce rovněž dobovým kontextem, v němž byly vydány. Je zřejmé, že primárním impulzem pro spuštění celé politiky internace bylo agresivní chování Japonského císařství v Tichomoří ohrožující americké zájmy, nicméně jak se také ukázalo, protijaponský sentiment ve společnosti přetrvával již v době před válkou.

Celkové hodnocení politiky internace není úplně snadné. Válka proti sobě postavila dvě pro společnost důležité hodnoty – na jedné straně potřebu efektivní obrany před nepřítelem, na druhé straně hodnotu právního státu, či právní jistoty a předvídatelnosti práva. S japonskými Američany bylo navzdory jejich občanství a v mnohých případech i zjevné loajalitě vůči Spojeným státům zacházeno jako s cizími státními příslušníky, a to pouze na základě jejich etnického původu. Původ však přece není něco, za co by člověk měl být za normálních okolností vězněn. Otázkou je, zda na tom válka něco mění. Jak se ale ukázalo a bylo již mnohokrát v této práci řečeno, situace se v dané době vyvíjela tak, že nic nenaznačovalo, že by Spojené státy nezvládaly situaci ohledně japonské menšiny. Je do jisté míry pochopitelné, když ohrožený stát zavede zvláštní opatření vůči cizím státním příslušníkům, je ale alarmující, zavede-li je i proti některým skupinám vlastních občanů, a to navíc bez adekvátního zdůvodnění takových kroků.

Prezidentské dekrety a vyhlášky generálporučíka DeWitta byly formulovány bez dostatečných podkladů a při jejich vydávání sehrála svou úlohu válečná hysterie a snaha zasáhnout domnělého vnitřního nepřítele. Jejich obsahem bylo postupné omezování základních práv amerických občanů od zákazu nočního vycházení, přes vykázání z jejich domovů, zadržení ve shromažďovacích táborech až po jejich konečnou internaci v tzv. relokačních centrech. Těmi si prošlo od roku 1942 do roku 1945 přes 100 000 lidí, z nichž někteří v nich pobývali jen pár měsíců, jiní i roky, a to včetně žen a dětí. Řada japonských Američanů i přesto dobrovolně sloužila v americké armádě a prokazovala tak věrnost své zemi.

Soudní procesy s japonskými Američany – případy Hirabayashi, Yasui, Korematsu – vyzněly v jejich neprospěch a Nejvyšší soud tak podpořil vládní politiku. Mezi jeho argumenty patřila ochrana proti špionáži a sabotáži, stejně jako nedostatek lojality japonského obyvatelstva – aniž by pro svá tvrzení měl nějaké racionální důkazy. „Zločinem“ se tak v podstatě stal japonský původ, usvědčujícím důkazem znalost japonského jazyka či

návštěva Japonska v minulosti, trestem bylo vězení. V případě paní Endo sice přikázal její propuštění, jelikož sama byla nepopíratelně příkladem vzorové občanky a rozumné argumenty pro její zadržování scházely, ale učinil tak až s velkým (a úmyslným) zpožděním, téměř v závěru celé politiky internace. Na postavení japonských Američanů už toto rozhodnutí nemohlo příliš změnit.

Ukončení internace nastalo sice již před koncem 2. světové války, jednalo se nicméně o zdlouhavý proces. Řada japonských Američanů z nejrůznějších sociální a ekonomických pohnutek odkládala odchod z relokačních center. Přehodnocení celé politiky internace dozrávalo v USA postupně a nepřišlo dříve než v 80. letech. Oběti byly finančně odškodněny a americká vláda v čele s prezidentem přiznala pochybení, když zvolila kolektivní nazírání na americké občany, místo individuálního přístupu a vyšetřování potenciálně nebezpečných jedinců.

Tato práce pochopitelně není, i vzhledem ke svému rozsahu, vyčerpávajícím dílem, které by shrnovalo každý aspekt problematiky internace japonských Američanů za druhé světové války. Samostatné zkoumání by si mimo jiné jistě zasloužily také dopady daných právních norem na společnost jako celek, na míru ztotožnění se japonských Američanů s vlastní zemí – tedy s USA, dopady na ekonomiku země, event. internací zasažených států apod. Jiným zajímavým aspektem celé politiky internace je pak život japonské komunity v relokačních centrech, či diskuze o tom, zda lze právem tato „střediska“ označovat jako „koncentrační tábory“ a vytvářet tak paralelu mezi osudem japonských obyvatel v USA a židovských v Německu, jak činí někteří autoři (zejména japonského původu), či nikoli. Odpověď autora práce na tuto otázku je nicméně po prozkoumání dostupných informací spíše záporná.

Společenská degradace japonských Američanů skrze právní normy ukazuje, jak vypadá právo, je-li zbaveno hodnot, ze kterých by mělo prvotně vycházet. Dnešnímu člověku přijdou samozřejmé pojmy jako zákaz diskriminace, rovnost před právem, presumpce nevinny – ale jak se ukázalo, i ve vyspělé demokracii, jako jsou USA, bylo možné zavést ústavně konformním způsobem v části země režim, který byl otevřeně nepřátelský vůči jedinému etniku. Je to i důkaz toho, jak se původně skrytá nebo nepřímá diskriminace může nakonec změnit v diskriminaci přímou, ničím nezakrývanou.

Tyto a další aspekty právního postavení japonských Američanů za druhé světové války jsou tak zároveň varováním před hledáním zdánlivě snadných řešení ve skutečnosti

komplexních problémů, která politikům, kteří je zastávají, mohou sice často zajistit dočasnou popularitu, ale z dlouhodobého hlediska páchají více škody než užitku. Při zpětném hodnocení historie je však vždy třeba na danou problematiku nazírat nejen optikou dnešní, ale i tehdejší, a náš přístup k takovým událostem světových dějin, jakými byla internace japonských Američanů, by nikdy neměl být soudem současnosti nad minulostí.

POUŽITÁ LITERATURA

Tištěné publikace:

DANIELS, Roger, et al. *Major Problems in Asian American History*. 1st edition. Boston: Houghton Mifflin. 2003. 544 s. ISBN-13: 978-0618077342. str. 293-304

EVEREST-PHILLIPS, Max. The Pre-War Fear of Japanese Espionage: Its Impact and Legacy. *Journal of Contemporary History*. Sage Publications, Ltd. April 2007. Vol. 42, No. 2, s. 243-265

HAYASHI, Brian Masaru. *Democratizing the Enemy: The Japanese American Internment*. 1st edition. Princeton and Oxford: Princeton University Press. 2004. 344 s. ISBN-13: 978-0691009452.

ISHIZUKA, Karen L. *Lost and Found: Reclaiming the Japanese American Incarceration*. 1st edition. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 2006. 248 s. ISBN-13: 978-0252073724.

KELLY, Alfred H., et al. *The American Constitution: Its Origins and Development, Volume II*. 7th edition. W. W. Norton & Company. 1991. 922 s. ISBN-13: 978-0393961195. str. 543-547

KUKLÍK, Jan – SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha. 2007. 880 s. ISBN: 978-80-7201-688-4.

PIOUS, Richard M., PYLE, Christopher H. *The President, Congress, and the Constitution: Power and Legitimacy in American Politics*. 1st edition. New York: Free Press. 1984. 464 s. ISBN-13: 978-0029253809.

REISCHAUER, E. O. – CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2003. 443 s. ISBN 978-80-7106-513-5.

SMITH, Elmer R. Resettlement of Japanese Americans. *Far Eastern Survey*. Institute of Pacific Relations. May 18, 1949. Vol. 18, No. 10, s. 117-118

TINDALL, G. B. – SHI, D. E. *Dějiny Spojených států amerických*. 5. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2008. 904 s. ISBN 978-80-7106-588-3.

YAMAMOTO, Eric K., et al. *Race, Rights, and Reparation: Law of the Japanese American Internment*. 1st edition. New York: Aspen Publishers. 2001. 490 s. ISBN-13: 978-0735523937

Zdroje dostupné online:

Fred T. Korematsu Institute for Civil Rights and Education. *About Fred Korematsu*. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://korematsuinstitute.org/aboutfred/>>

Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians. [online]. Last Modified: Mon, Jan 8 2007 10:00:00 pm PST [cit. 2011-8-11]. URL: <http://www.nps.gov/history/history/online_books/personal_justice_denied/summary.htm>

Tule Lake Committee. *History of Tule Lake Concentration Camp and the Pilgrimages* [online]. [cit. 2011-8-21]. URL: <<http://www.tulelake.org/history.html>>

Primární zdroje (vyhlášky, rozsudky a jiné prameny práva, dostupné online):

Exclusion Order No. 34 [online]. [cit. 2011-8-12]. URL: <<http://www.hsp.org/node/2767>>

Franklin D. Roosevelt: Executive Order 9102 Establishing the War Relocation Authority [online]. [cit. 2011-8-11]. URL: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16239#axzz1UjG68qN2>>

Franklin D. Roosevelt: Executive Order 9095 Establishing the Office of Alien Property Custodian [online]. [cit. 2011-8-12]. URL: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16232#axzz1RRtXCCpq>>

Our Documents - Transcript of Executive Order 9066: Resulting in the Relocation of Japanese (1942) [online]. [cit. 2011-8-11]. URL: <<http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=74&page=transcript>>

Public Proclamation No. 1 – Wikisource [online]. Last Modified: 1 October 2010, at 02:57. [cit. 2011-8-11]. URL: <http://en.wikisource.org/wiki/Public_Proclamation_No._1>

Public Proclamation No. 3 of the U.S. Army Concerning Americans of Japanese Ancestry
[online]. [cit. 2011-8-12]. URL:

<http://www.corvalliscommunitypages.com/camppublic_proclamation_no_3.htm>

Public Proclamation No. 21 [online]. [cit. 2011-8-21]. URL:

<http://www.du.edu/behindbarbedwire/pp_21.html>

US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Ex parte Endo. 323 U. S. 283. Volume 323.
1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-13]. URL:

<<http://supreme.justia.com/us/323/283/case.html>>

US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Hirabayashi v. United States, 320 U. S. 81.
Volume 320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL:

<<http://supreme.justia.com/us/320/81/case.html>>

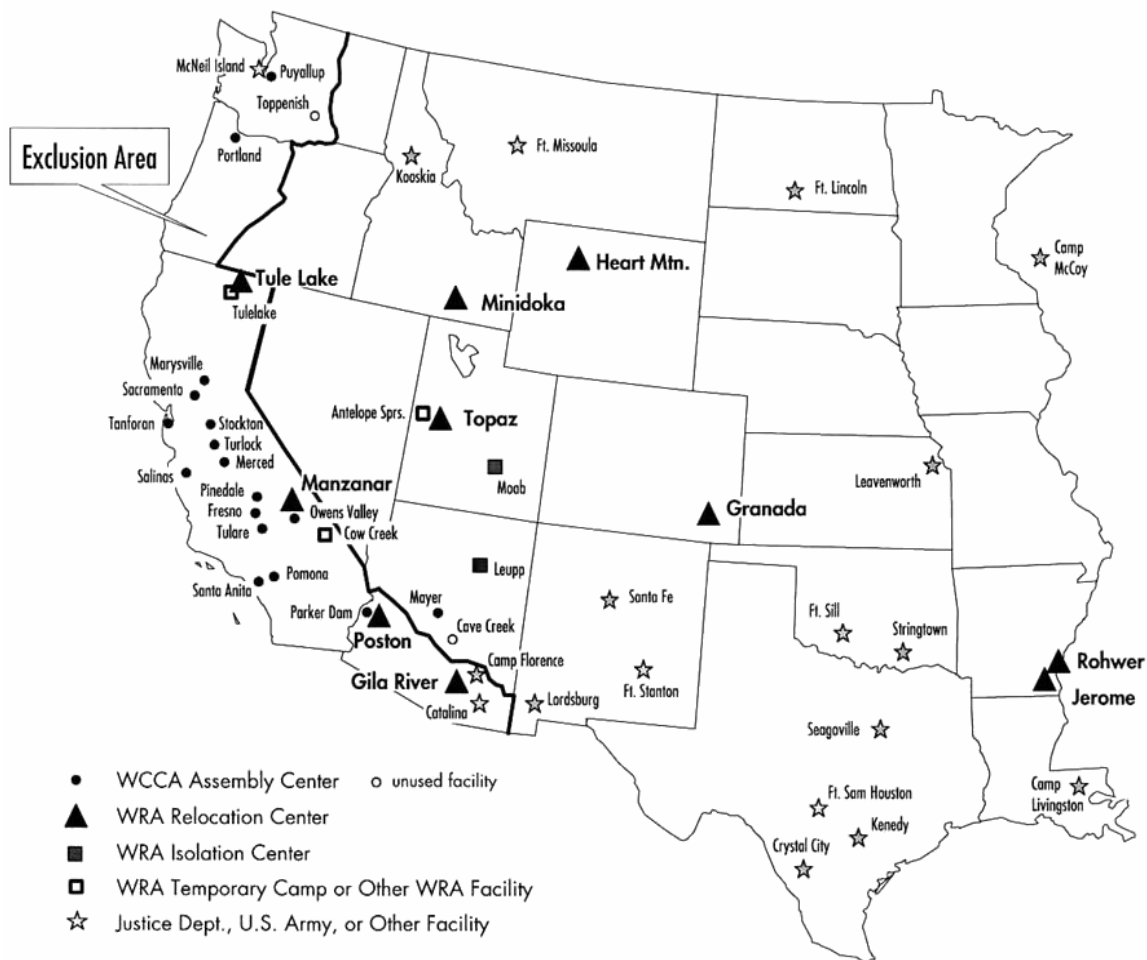
US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Korematsu v. United States, 323 U. S. 214.
Volume 323. 1944. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL:

<<http://supreme.justia.com/us/323/214/case.html> >

US Supreme Court Cases from Justia & Oyez. Yasui v. United States, 320 U. S. 115. Volume
320. 1943. Full Text. [online]. [cit. 2011-8-21]. URL:

<<http://supreme.justia.com/us/320/115/case.html>>

Příloha č. 1 – Mapa shromažďovacích a relokačních center a jiných zařízení

zdroj: Wikimedia Commons. *Map of World War II Japanese American internment camps*. [online]. [2012-2-21]. URL: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_World_War_II_Japanese_American_internment_camps.png>